

„A lőretojt helyőrség”

IRODALMI-KULTURÁLIS MELLÉKLET

felvidék

2024. március V. évfolyam 3. szám

Elfogy a szándék,
fölcserélt otthonok,
alatta a föld rég
futóhomok,
s hová a szél hajtja,
ott ver tanyát
az, aki egyszer
elhagyta otthonát.

(Gyurcsó István)

6

Fiala Ilona -
Helyed a
világban

7

Juhász Eszter -
Időtlen
tárgyak

11

Lőrincz P.
Gabriella -
Dolgos kezek

14

Botos Viktória -
A cirkusz

”

Lapszámunkat Slíž Róbert harangöntő alkotásaival illusztráltuk.

vezérvess

Tózsér Árpád

Ereklye

Az elhagyott Zetor a réten bizarr ereklye,
s körülötte a letarolt fann-fű is zavarba ejtő. –
Kihullt fogakról révedez a gereblye,
s rég élt lányok markának maradék
melegéről, s őskori sziklákról a fenkő,
s arról, hogy minek ivadéka vajh a faék.
Az úttestről olajcsik emléke vezet
a kihalt ősgépek múltjához s utódjához.
Tüdőmben szénmonoxidos emlékezet:
bátyám az Alvilág erdeiből fát hoz.
Talán ölfa volt, talán csereklye –
tájnyelven mereng múltján az „ereklye”.

fordulópont

A LIBALEGELŐK PÁSZTORKIRÁLYA

Kovács Magda

Öreg volt. Elhaló hangú. Hajlott hátán évtizedek súlya ült. Öreg Grébecz, a vén bibliikus, így hívták a faluban. Elmaradhatatlan bibliájával elmaradhatatlan alakja volt a tavaszi libalegeltetéseknek a Kisugaron. Fűző nélküli bakancsában klaffogva, slattyogva totyogott a kertek feletti földút emelkedőjén, maga előtt terelgetve a tojásaikból épp csak előbújó, úszóhártás lábakon csetlő-botló kislábak csapatát. A Kisugar, ez a néhány tenyérnyi keleti fekvésű, meredeken emelkedő domboldal, mély vízmosások ölelésében, éppen jelentéktelen méretének köszönhetően nem vált a kapzsiság martalékává, s lett senki és mindenki földje. S mert kicsi is volt, ugar is volt, az idők folyamán a két fogalom összekapcsolódott, és lett belőle Kisugar. Libalegelő és gyerektanya. A vízmosások peremén vadszilva, vadrózsa-, galagonya-, bodza- és orgona-

bokrok nőttek nagy vidám özszevisszaságban. Ez volt a mi kis szigetünk. Virágzás idején az Édenkertünk. Itt töltöttük gyerekkorunk éveinek jó néhány tavaszát.

Az idő múlásával egyre gyakrabban bukkannak fel bennem a régi emlékek, egyre tisztábban, fényesebben ragyogva, akár a frissen restaurált aranykeretes festmények színei. Talán még pompásabbak, dúsabbak is, mint voltak új korukban, a történések idején, s szinte kilépni kívánnak a háromdimenziós valóságba.

Anyánk egy szép napon keresztet rajzolt egy dátumhoz a naptárban. Ez volt a „libaültetés” napja. S apánk hiába morgott, hogy nem akar libaóiban lakni, anyánk beköltöztette a ludat kosarastul a konyhasztal alá. És mind libaóiban laktunk, amíg csak a fehér tojásokból rejtélyes úton-módon kislábak vágták ki magukat,

apró csőrükkel belülről kopogtatva, törve a tojás héját.

Közeleg a tavasz, mondta valaki – megcseppent az ereszt!

S valóban, megindult az alig érzékelhető tavaszi olvadás. Hólé csöpögött az ereszekről, s bár néha még nedves, nehéz hópíhüket, vagy sűrű kopogó darát vágott az arcunkba egy-egy hirtelen támadt fergeteg, és a mezőkben még fehér hófoltok pötytyözték a barna rögök árnyékos oldalait. Minket nem tévesztett meg. Tudtuk, hogy ez a tél végvonaglása, a tavasz már közel jár, s vár bennünket a Kisugaron.

Öreg Grébecz volt az első. Mindenkit megelőzve már ott ült a trónusán, egy nyeregszerű földhalmon, orgonabokrok félkörében, mire mi gyerekek odaértünk. Fehér haja glóriájával a feje körül, arca két oldalán alácsüngő fehér bajszával, elmaradhatatlan bibliájával az öleiben, és göcsörtös somfa-

botjával úgy nézett ki, mint egy vándorlása közben elfáradt hitértítő. Duruzsoló öreg hangján – ha nem zümmögtek, zúgták túl a feje fölötti orgonafürtök nektárját dézsmáló méhek, darazsak, és mindenféle szárnyas bogarak hadai – emlékeket idézgetett egy távoli múltból. Talán saját egykori életét próbálta újra körbejárni, vándorlásait, félresikeredett küzdelmeit egy másik világban, egy elképzelhetetlen valóságban. Folyton belealudt a meséibe, hol a közepén, hol meg rögtön az elején, soha nem ért el a befejezésig, ha volt egyáltalán befejezés. Ott is hagytuk, óvatosan elsomfordáltunk mellőle, aludjon a jó öreg, s utánanéztünk a libáinak.

Virágba borult az ugar, bódító illatot árasztva hirdette a megújult élet diadalát. Visszajöttek a fecskék, Isten szent madarai, ahogy otthon mondták, és visszajöttek a gólyák

is. A fecskék fészket építettek, tataroztak, egész nap szorgoskodtak, minden félelem nélkül alacsonyan szállva ott cikáztak a fejünk felett. Láttuk, amint a vízmosásokon túli szántóföld még nedves hantjaiból földet csipegetnek ki, vagy elszáradt fűszálak után kutatnak. A legszorgalmasabb építőmunkásai a világnak. Közben a gólyák fent a levegőben fészkefoglaló csatájukat vívták. Ezek látványos, de kemény csaták voltak. A csőrök csattanásait még lent a földön is hallani lehetett. A környék falvainak valamennyi gólyája összegyűlt az ég alatt, a régiek s az újak is. Néha napokig eltartott az osztozkodás, az örökösödési harc. A pórul jártak végül kénytelenek voltak új fészket építeni.

Néha mi is összekülönböztünk egymással. – Ne civődjatosok! Máshol idegenek élnek. Ne civődjatosok! – mondogatta ilyenkor rejtélyesen az öreg

fordulópont

Grébecz. Nemigen értettük, miről beszél, különben is, ad-digra már kibékültünk és közösen kántáltuk a *gólya, gólya gilicét, a katicabogárka, szállj a mennyországba*, anyáinktól tanult gyermekversikéket. Mi, lányok, mindezeket még megtoldottuk egy szeplőűző bővölővel. Mosakodást mimelve a közelünkben szálldosó fecskék után dobáltuk nemlétező szeplőinket az arcunkról, miközben éneklő hangon ismételtgettük „*fecskét látok, szeplőt hányok, mennyit látok, annyit hányok*” – és megnyu-

godtunk, hogy ezen a nyáron nem leszünk szeplősek. Mi, lányok, menyasszonyosat szeretünk a leginkább játszani, törölköző-fátyollal és pitypangvirág-koszorúval a fejünkön. Csak az volt a baj, hogy nehezen találtunk vőlegényt, kénytelenek voltunk üzletet kötni a huzakodó fiúkkal. Krumplicukor volt a fizetség. A fiúk inkább háborúst játszottak, földi, vízi csatákat, és titokban otthonról csent cigarettát szívtak kékre-zöldre vált arccal. A nap egyre fokozódó heve már foszlós pirosra égette a bőrün-

ket, amikor az öreg Grébecz magához intett bennünket. Azt hittük, mesélni akar. Napok óta alig hallatta a hangját, néha meg is feledkeztünk a létezéséről. Most is szótlanul ült és csak nézett ránk hosszan, kutatóan. Amikor megszólalt, valami egészen furcsát, váratlant, semmihez nem köthetőt mondott, s azt is alig tudtuk kibogozni könnyes, halk szavai közül: „*Akkor én leborultam és megcsókoltam itt ezt a földet*”. Mintha egy hosszú, belső monológ végaszavai lettek volna. Pecsét egy testamentu-

mon. Nekünk szólt. Most már tudom. Idegen földek egykor hányatott sorsú emberének a távoli szeretett szülőföld utáni sóvárgásáról. Kicsorduló könnyekről a kakukkfű illatú dombok álmképei után rideg, idegen hajnalokra ébredve, messzi-messzi földeken. A szülőföld szeretetét szerette volna ránk testálni a maga egyszerű, tiszta szíve utolsó melegével. Aztán egy szép nap nem jött többé a jó öreg, mégiscsak elért a befejezésig.

Néhányszor még visszajártunk elmúlt tavaszok emlékéit

bűvölni, de már semmi sem volt többé a régi. Mi, lányok már nem játszottunk menyasszonyost, a fiúk nem háborúztak, nyíltan, kissé felvágósan cigarettáztak. Néhányan párta találtak egymásban, a többiek pedig szétszéledtek a szélrózsa minden irányába. Nem tudom, régi játszótársaim a Kisugarról gondolnak-e olykor a libalegelőre s az öreg Grébecz testamentumára, csak azt tudom, hogy bennem néha felhangzanak halk szavai: „*Akkor én leborultam és megcsókoltam itt ezt a földet*”.

vers

Caliopia Tocală

Vízszobrok

I.
Nem vagyok egy hősi végzet elszenvedője,
nem vagyok a történelem, egy diadalmas eposz szereplője,
távol áll tőlem egy Balzac által kitalált
karakter monumentalitása,
egy körbe beleírt személy vagyok, négyzetesbe,
amelyre minden redukálódik,
az ember kihálasa ellen kiáltó lény vagyok,
a dolgok érdekében,
aki meg van győződve arról, hogy minden
a tengerben kezdődik és végződik,
és hogy az éjszaka közepén a világ
tiszta szellemi kalanddá válik.

Véletlen szobor vagyok, megpillantható
a vízesés zuhatagának egy pillanatában.

II.
Fásult jelenben élek, teljesen mindegy,
honnan jövök és hová megyek, széttöredezett életemben
hieroglifák, algebrai jelek, kémiai képletek váltakoznak,
úgy tűnik, hogy a lélek is elektronokból és protonokból áll,
életem versek formájában bontakozik ki,
ritmusa titokban marad,
egy ősi hang rezgésbe hozza saját hangját,
szavam így lesz az ősi csend visszhangja,
az életem számtalan felfüggesztési pontból áll,
az életem más összetételű,
sok lehetséges regény forrása,
az életem egyenlet sok megoldással.

III.
Ezek a szavak, ezek a mondatok, amiket írok,
nem hozzám tartoznak,
nincs jogom azt hinni, hogy az enyéme,
reméltem azonban, hogy képes leszek kifejezni
valamit, ami csak az enyém,
például egy egyedi, különleges érzést,
de később rájöttem,
hogy még az sem az enyém.

IV.

A tökéletesség legyen a szabály,
ezért gömb alakúra kell változnom,
mint az égitestek, muszáj lesz
megcsónkítani az euklideszi teret úgy,
hogy a testem ne legyen az a hely, ahonnan
egy egyenesre több párhuzamos húzható,
hogy a testem ne lehessen
egyszerre több helyen,
ezért le kell mondanom mindenről, ami emberi,
a nyugtalanságról, ami egy csomag zselatin,
a végtelentől való félelemről, nem feladva a hitet,
hogy létezik az ellenkezője,
a nyelv és az érzelmek pontatlanságáról,

fel kell adnom a szenvedély zenei ritmusát,
meg kell ölnöm a lelket, ezt a festményt,
melyben a színek folyton ütköznek egymással,
ezt a gépet, mely nem tudta elpusztítani a halált,
kerülnöm kell az időt, az eszközt,
amely a létezés az emlékezet nyelvén alakítja,
a gondolkodás elszakadását a valóságtól, vándorlását
a múltból a jövőbe, a szenvedésből
az illuzórikus tiszta öröm felé,
és végül le kell állítanom
ezt a sokszínű dalt, az őskori állatot,
ami az élet.

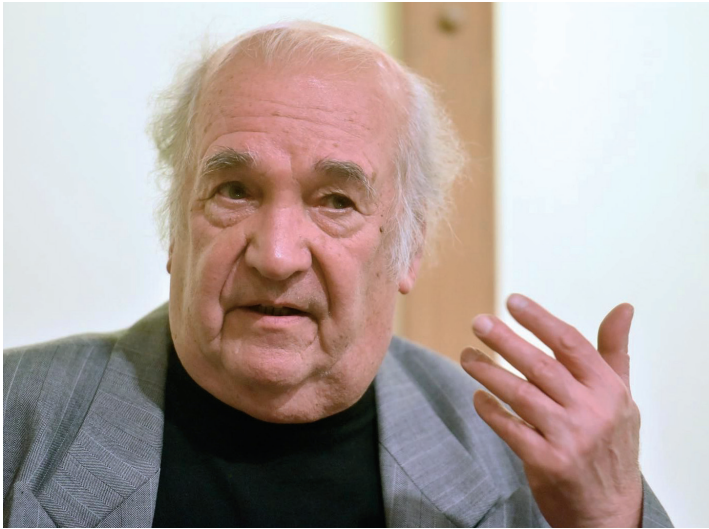
Balázs F. Attila fordítása

Sliz Róbert alkotása

„ENGEM A SORS A TENYERÉN HORDOTT” Beszélgetés a 85 éves Beke Sándor színházi rendezővel

Nagy Erika

Beke Sándor

Több mint százhusz emlékezetes produkció rendezője, többszörös színházalapító és színidirektor. Komárom város és szülőfaluja, Csizradvány díszpolgára, a kassai Thália Színház és az egrí Gárdonyi Géza Színház örökös tagja, a Színház-és Filmművészeti Egyetem rendezői aranydiplomás. A kassai Thália Színház alapítója, a Komáromi Jókai Színház névadója, Kecskeméten az első stúdiószínház alapítója, a felvidéki magyar színjátszásnak, a Márai-művek színrevitelének legjelentősebb alakja. Volt többek között a Miskolci Nemzeti Színház rendezője, a kecskeméti Katona József Színház főrendezője, a Népszínház rendezője, a Komáromi Jókai Színház igazgatója és rendezője, a Magyar Játékszíni Társaság főtítkára és elnökségi tagja, valamint az egrí Gárdonyi Géza Színház igazgatója és rendezője.

– Hat évtized életpálya: sikerek, kanyarok, és talán buktatók is.

– Harmincévesen indultam el a pályán. A Pozsonyi Magyar Tanítóképző után ugyanitt elvégeztem a Színművészeti Főiskolát, 1968-ban pedig Budapesten a rendezői szakon Nadasdy Kálmán növendékéként szereztem diplomát. Először Pozsonyban próbálkoztam azzal, hogy színházat csináljak, miután elindítottam az irodalmi színpadi mozgalmat. Kassától Nyitrán át Pozsonyig ajánlottak fel állást, de úgy döntöttem, hogy saját színházat akarok. Pozsonyban, a koronázási templom melletti zsinagógát néztük ki helyszínnek, de a sors fintora, hogy amikor egy szép napon felutaztam a fővárosba,

az épület már nem volt sehol. Felrobbantották, sőt a romokat is eltakarították. Sokat gondolkodtunk azon, hogyan tovább, és akkor felöltött helyszínként Kassa. Az ottani ipari iskolának volt egy kultúrháza, azt használták tornateremnek. Mi pedig úgy láttuk, ott jó hely lenne a mi társulatunknak. Hosszadalmas lenne elmesélni, hogyan alakult át szinte egy fillér nélkül az épület színházzá. Segítségéből nem volt hiány, Kassán kitűnő társulat működött. Az alapító tagok mellett dolgozhattam többek közt Sunyovszky Szilviával, Szombathy Gyulával, Szigeti Károllyal. Kicsit belefolytam az 1968-as eseményekbe, s ahogy a társadalomban, úgy körülöttem is megfagyott a levegő. Ennek okán búcsút mondtam Kassának, és 1976-ban Magyarországra költöztem a családommal együtt. Miskolcon kaptam állást, és olyan színészeket indítottam el a pályán, mint Reviczky Gábor, Blaskó Péter, Gyöngyössi Katalin, olyan előadásokban, amelyek ellentétesek voltak az akkori magyarországi stílussal. Miskolcon négy ősbemutatóm volt, majd a minisztériumból felhívtak, nem szeretném-e elvállalni a kecskeméti színház főrendezői posztját? Ott megalapítottam az első stúdiószínházat. Négy hónapon belül egy 120 férőhelyes stúdió állt rendelkezésünkre.

– Beszéljünk egy kicsit a Komáromi Jókai Színházról és a Bástya Színházról is!

– 1990-ben megpályáztam a Jókai Színház igazgatói posztját, megnyertem, így tértem vissza a Felvidékre. Akkor lehetőségem volt arra is, hogy önállósítsam a kassai Tháliát. Kollár Pétert neveztem ki a kassai színház élére, amit a

minisztérium is megerősített. Komáromban negyven évig nem volt saját épülete a színháznak. Nem akarom részletezni, mennyire bonyolult volt azt is megszerezni, de sikerült! Négy évtized után végre saját épületet kapott a társulat, s a névadója is én lettem. A Bástya Színház számomra a világ hetedik csodája, a második olyan színház, amelyik teljesen az én nevemhez fűződik. A vár hatos bástyájában egy új alapítványon keresztül sikerült összehoznom a szabadtéri színházat. Két hónap alatt megvalósult minden álmunk. Ebben az időben szüntették meg Szentendrén a szabadtéri játékokat, és az ottani polgármesteri hivatal nekünk ajándékozta az egész nézőteret. Még kamiont is béreltek a szállításhoz. Burokban születtem, szerencsém volt. Sokszor voltam jókor jó helyen, és segítségben is bőven volt részem. A Bástya Színházban mindig teltház előtt zajlottak az előadások. *Klapkával* indítottunk, utána bemutattuk Márai *Kassai polgárok* című darabját és Tolcsvay *Mária evangéliumát* is.

– Térjünk át a magyarországi színházcsinálásra, sikerekre!

– Komáromból négy év után ismét visszakerültem Budapestre, ahol Sík Ferencsel együtt megalapítottuk a Magyar Játékszíni Társaságot, aminek a főtítkára lettem, majd a Nemzeti Színházban kezdtem rendezni. Két rendezésem volt ott, a *Szent Péter esernyője* és a *Liliomfi*. Sinkovits Imrével, Bessenyei Ferencsel, Agárdy Gáborral meghatározó élmény volt dolgozni. 1996-ban jött a felkérés, hogy pályázzam meg az egrí színház igazgató-főrendezői posztját. A beadott pályázatomban sikeres volt, megkaptuk a támogatást, de akkor azt mondtam, hogy ilyen lerobbant színházban nem akarok igazgató lenni. 2000-ben átalakítottam a színházat, ahhoz viszont ragaszkodtam, hogy kizárólag olyan cég nyerheti meg a felújítási munkálatok elvégzését, amelyik egy év alatt be is fejezi. Sikerült. Egészen a nyugdíjig sok szép, sikeres rendezésben volt részem Egerben.

– Mi a véleménye a szlovákiai magyar dráma helyzetéről?

– Szerintem a dráma mostohagyerek. A magyar dráma

él, de valahol nincs meg a kapcsolat a színház és a drámaírók között. Amikor 1990-ben ismét igazgató lettem a komáromi színház élén, akkor Ébert Tibortól megrendeltem egy gróf Esterházy Jánosról szóló darabot. Ezt a darabot a magyar tévé kétszer is közvetítette. 1993-ban Mészáros László *Klapkája* is színre került. Viszont egyértelmű, hogy a felvidéki írók társasága nem tudta beírni magát a drámaírás területén a magyar színháztörténetbe. Látok napjainkban kibontakozást, például Csáky Pál részéről, két drámáját is bemutathatóknak tartok minimális átdolgozással, de arról van szó, hogy a színházak nem nyúlnak bátran a hazai forrásokhoz. Ugyanez a probléma Erdélyben is, talán csak Újvidék a kivétel.

– Megéri ma magyar műveket játszani a színházakban?

– Nekem ezt a kérdést azért nem szabad feltenni, mert a magyar kultúra napja alkalmából most kaptam kitüntetést Egerben, a Gárdonyi Géza-díjat. Rendezéseim nyolcvan százaléka magyar szerző művéből készült, és sikerrel zajlottak az előadások. Ratkó József *Segítsd a királyt!* című drámáját rendeztem meg 1996-ban, akkor, amikor még nem volt ildomos beszélni István királyról. 120 alkalommal játszottuk, óriási sikere volt. Nyolcvan éves koromban rendeztem utoljára magyar darabot, Kassán, Márai *Kaland* című darabját. Elhatároztam, hogy az összes játszható Márai-darabot megrendezem, s ez volt a zárórendezés, amivel feltettem Márai fejére a koronát, hogy végre hazaérjen Kassára. Lenkey tábornokról is átdolgoztam egy darabot. Egerben mutattam be, és szintén óriási sikerrel ment, pedig ez egy véres tör-

ténet a tizenharmadik aradi vértanúról.

– Melyik rendezését tartja a legemlékezetesebbnek?

– Az első rendezésem, a *Rómeó és Júlia* a legemlékezetesebb, viszont minden darabot értékesnek tartok, amit megrendezhettem.

Shakespeare-től is csak azokat rendeztem meg, amelyek nekem tetszettek. Óriási szerencsémre Magyarország legjobb dramaturgiaival dolgozhattam együtt, Száraz Györggyel és Tárján Tamással. Sütő András *Káin és Ábel* című darabját Száraz György dramaturg készítette elő. Fantasztikus darab volt. A *Félkegyelműt* Szakonyi Károllyal írtam meg, hatalmas sikerrel ment Kecskeméten. Amikor vendégjátékon szerepeltünk a Nemzeti Színházban, olyan vastapsot kapott a darab, hogy leengedték a vasfüggönyt, mert azt hitték, hogy a nézőtérben provokáció tört ki. Szerencsém volt, engem a sors a tenyerén hordott.

– Egy színházi ember számára mennyire fontos az írókkal való kapcsolat?

– Állandóan kerestem, kutattam őket. Ha segít engem a sors, akkor most Bródy Sándorról, Gárdonyi Gézáról és Dankó Pistáról szeretnék darabot írni, és Egerben szeretném bemutatni. Nagyon fontos, hogy egy-egy darabhoz megtaláljam az írókat. A fél életem ezzel telt el, néha sikerült, néha nem. Kassán Gál Sándor a színháznál dolgozott dramaturgként és íróként is. Szinte azonnal írtam vele egy mesejátékot, ami *Szürke ló* címmel volt a kassai színház első mesejátéka. Legfantasztikusabb darabját, *A pokol kapujában* címűt szinte senki nem ismeri, megérdemelne egy posztumusz kiadást.

búcsú

A GUTENBERG-GALAXIS SZERELMESE

Csáky Pál

A hír ismét mellbe vág: 72 éves korában elhunyt Oros László író, könyvgyűjtő. Felsőszeliben, szerény otthonában egy külön glóbuszt teremtett meg magának (és közösségünknek), a magyar könyvek glóbuszát, pontosabban: a legnagyobb szlovákiai magyar magángyűjteményt, a több mint kilenc-ezer kötetre rúgó Bibliotheca Pro Patriát.

Aki ismerte őt, megerősíteti, hogy egy végtelenül szerény, nyitott, kíváncsisággal teli emberről van szó. Az életrajza alapján – hivatásos katonára volt évtizedekig – ki gondolta volna, hogy egy született filosz rejtezett a csehszlovák tiszt egyenruha alatt? Szellemi búvópatak? Egy árulkodó adat persze megtalálható az életrajzában, s ez szolgáljon a felvidéki magyar középiskolák – pontosabban az ipari középiskolák, s azok magyartanárai – becsületére.

Komáromban végezte el a gépipari szakközépiskolát 1971-ben, s érezhetően ott kapott indítást a könyvek iránti érdeklődéshez. Először csak alkalmanként vásárolt egy-egy

kötetet, ami 1977-ben változott meg, a Dobos Lászlóval és Fónod Zoltánnal való találkozása után. A hivatásos katonatiszt a velük folytatott beszélgetés hatására kezdte el gyűjteni a Szlovákia területén kiadott könyveket, olyanokat is, amelyek még a történelmi Magyar Királyság fennállása idején jelentek meg. A második világháború után kiadott magyar nyelvű kiadványok szinte teljes egésze megtalálható a könyvtárában, a legtöbb dedikálva. Magam is állíthatom, ha bárhol megjelent információ, hogy valamelyik kiadó kiadta egy-egy könyvet, máris csengett a telefon, s figyelmeztetett, meg ne feledkezzek róla és könyvtáráról. Az én könyveim egyik legteljesebb gyűjteménye is így az ő könyvtárában található.

Érdeklődése a könyvek iránt nem csupán patetikus volt, nem csupán a gyűjtői szenvedély kielégítését szolgálta: maga is szerző volt, közel egy tucat kiadványt adott ki. Élményt jelentett ellátogatni a könyvtárába, amely amolyan könyvekből emelt templom képét mutatta. A legszebb látvány

az volt, amilyen szeretettel és csillogó szemmel beszélt a könyvekről. Tényleg a Gutenberg-galaxis szerelme volt.

A magánkönyvtárban ennek megfelelően kiemelt helyet kaptak a csehszlovákiai, illetve szlovákiai magyar szerzők művei mellett az itt kiadott folyóiratok bekötött példányai. Például a Hét hetilap a kezdetektől a megszűnésig, az Irodalmi Szemle, az Opus és az Előretolt Helyőrség, valamint helyi újságok több évfolyama, és megtalálhatóak a képzőművészeti kiállítások katalógusai, évkönyvek, meghívók, plakátok is, például a Komáromi Jókai, vagy a kassai Thália Színházról. Egy külön részben cseh és szlovák szerzők kötetét tartotta, amelyeket a katonaságnál töltött évei alatt vásárolt, és van a könyvtárban néhány külföldi szerző magyarra fordított könyve, valamint jórészt feledésbe merült kárpátjai magyar írók számos kötete is, amelyek mára már hozzáférhetetlenek. A legértékesebb közülük Wesselényi Ferenc gróf levele 1664-ből, amely Stubnyafürdőn íródott. A keltezt

Oros László (Fotó: Cséfalvay András)

latinul, de a levelet magyarul írta, és a pozsonyi vármegye elöljáróságának küldte el annak idején. A falon lévő festmények felvidéki szerzők alkotásai, a könyvtár termeiben lévő bútorok, használati tárgyak is mind helyi kötődésűek.

Most, halála után természetesen felmerül az a kérdés is, mi lesz ezzel a gazdag hagy-

tékkal? Annál is inkább, mivel már az elmúlt években is komoly magyarországi könyvtárak érdeklődtek iránta. Én úgy látom, ez a gyűjtemény a felvidéki magyarság közösségi kincse: itt kell maradnia, s úgy, ahogy ő is megálmodta, s közösségünket kell szolgálnia!

Kedves László, köszönjük! Nyugodj békében!

vers

Jóna Dávid

Aposztrófok árulása

A szóvégi aposztrófok hangsúlyt adnak, befejezettséget, választékos lebegtetést, amelyben elhittetik Veled azt, hogy Te bizony tudod..., miközben a nagy összekacsintás színjátéka megy, valójában csak nyomozod, hogy mit is akarhat Tőled az élet, míg békésen körülöttesz kering a saját, belakott univerzumod.

Neked elmondhatom, hogy küldetésem van.
Pont, mint a macskáknak, bizony!
De hogy mi az – arra még rá kell jönnöm!
Hegyek hátán szikla ködmön,
mélybe hulló virágszirom.

A szenvedés, az egy szokás,
gyakori téves reakció, önsajnálát,
mikor zavarában elfelejt pislogni a bánat.

Fogom a tollat erősen. Nem fog a tollam.
Ez egy élethelyzeti minta.
A szemetes ásít, jobbra tőlem, a látómezőmben.
Kidobom a tollat, hisz kiszáradt a tinta.

Aposztróf jön, ráhajol az előtte álló betűre,
szoros mecset játszanak az értelmezések,
s átengedik a szelet, mint a fonott drótkerítések.

Persze az egész rólunk szól,
csak az aposztróf árul el néha,
talán azt figyeli, milyen a játékos
dobószázaléka...

Úgy tudtál bocsánatot kérni...

Úgy tudtál bocsánatot kérni,
hogy valójában nem is bocsánatot kértél, hanem adtál,
a hangsúlyok, mint aki betanult szöveget mond fel,
mindig volt Benned valami erkölcsi felsőbbrendűség,
amivel magamra hagytál,
mintha a pszicho könyvekből olvasott felülkerekedés belőled szólna,
nem volt igazi beismerés, hanem az önfelmentésed közölte,
„ha akaratod ellenére megbántottál volna”.

Ott álltam ezzel az álságos bocsánatoddal,
sosem éreztem azt, hogy valóban így gondoltad volna,
csak, mint egy nőimagazinos felmondott lecke,
amiben a valóság süllyedne és fuldokolna.
Hirdetné a rafinált békét, a tévedést,
persze megint én értettem félre,
avart szórtál egy sötét verem
szavakkal font fedelére.

Slíž Róbert alkotása

a magyar széppróza napja

KÖNYVBEMUTATÓK, SZIMPÓZIUM
ÉS EGY FONTOS BEJELENTÉS

Póda Erzsébet

Az irodalom egyik jelentős eseménye a magyar széppróza napja, amelyet szerte a Kárpát-medencében (sőt azon túl is) felolvasóestekkel, könyvbemutatókkal, különböző irodalmi témájú szimpóziumokkal és egyéb programokkal ünnepelek. A Szlovákiai Magyar Írók Társasága az idén ebből az alkalomból háromnapos rendezvénysorozatot szervezett, amelyre egy meglepetés-bejelentéssel is készültek.

A rendezvénysorozat első helyszíne Nyárasdon volt, ahol Nagy Erika legújabb interjúkötete került bemutatásra, melynek címe: *az Élet nehéz, furcsa játék*, és amely valójában folytatása a szerző 2021-ben megjelent *Elmeséled?* című könyvének. Mint az „első” részt, ezt is Kopócs Tibor karikatúrái illusztrálják. „A szerző, jól felépített kérdés-konstrukcióival s az irodalom önmagára való utalásaival segíti az olvasót abban, hogy a beszélgetések témáiban mélyebbre hatolhasson, s jobban megértse, felfedezze a történelmi és társadalmi összefüggéseket, átfedéseket, hiszen nemzeti öntudatunk egyik alapja épp az irodalom által rögzített történelmi emlékezet” – írta a kiadványról készült recenziójában Honya György. A könyvet a helyszínen Tamási Orosz János költő, író, szerkesztő mutatta be, aki beszédében kiemelte: – Az interjúk nagyon alapos szakmai felkészültséggel, műfaji jártassággal készültek. Nem viselik magukon nyomokban sem az alá- és/vagy fölékérdezés döccenőit; sőt, még a szakmai bennfentességet is sikerül elkerülnie... Erika sok interjúalanyával munkakapcsolatban állt és/vagy áll; szerkesztőként gondozza kézírataikat, ismeri egy-egy munkájuk vagy életszakaszuk hátterét, de az interjúkban nem enged a félszavak kísérté-

sének. Pontos, precíz életutak, átfogó személyiségrajzolatok kavalkádját kísérheti figyelemmel az olvasó; s ha a szerkesztés folyamatát kísérve követik nyomon a mondatokat, akkor akár a szlovákiai magyar irodalom nyolcvan-száz évének történetét is összeolvashatják az egyes életutak összegződéséből.

Az est részeként a kötetben szereplő és megjelent „interjúalanyoknak” (Aich Péter, Csóka Ferenc, Jakubecz Márta, Király Anikó, Lacza Tihámér, Lampl Zsuzsanna, Száraz Pál, Zirig Árpád) az est moderátora, Póda Erzsébet egy-egy személyre szabott kérdést is tett fel úgy, hogy a közönség röviden „élőben” is megismerhesse azok tevékenységi területeit, és jövőbeni terveiket. Majd a mikrofon „megfordításra került”, és ők bombázhatták meglepetéskérdéseikkel az est főszereplőjét, aki frappánsan meg is oldotta a váratlan feladatot.

Az est utolsó pontjaként Hodossy Gyula, a SZMÍT elnöke különleges bejelentést tett: a SZMÍT Választmánya döntése alapján 2024-től minden év október 28-án ünnepeljük a felvidéki magyar irodalom napját, jeles írónk és közéleti személyiségünk, a többszörösen díjazott Dobos László (1930–2014) tiszteletére. Ezenkívül megalapították a Dobos László-életműdíjat is, ami a SZMÍT fődíja lesz.

A rendezvénysorozat második napján kettős könyvbemutatót rendeztek, melynek a Csallóközi Könyvtár biztosított helyszínt Dunaszerdahelyen. Póda Erzsébet *Macskakő* című novelláskötetét Nagy Tibor mutatta be, Csóka Ferenc *Csartártánc* című ifjúsági regényét pedig Z. Németh István. Az est háziasszonya Nagy Erika volt.

A harmadik, rendezvényzáró napon *A magyar prózafordítás helyzete és fontossága*

című szimpózium valósult meg Légen, melynek főelőadója Petőcz András költő, író volt. Bevezető, vitaindító előadásában, melynek *A műfordító szomorúsága* címet adta, megjegyezte: „...Az irodalom, az irodalmi mű – kommunikáció. Közlés, információ, amelynek el kell jutnia a közlőtől a befogadóig. És a befogadónak képesnek kell lennie percipiálni az átadott üzenetet. A műalkotás, az üzenet formája a nyelv, amelyet értelmeznie kell a befogadónak. Hiába küldöm el e-mailen a magyarul nem tudó mozambiki barátomnak Arany János Ágnes asszony című balladáját magyarul, ő abból nem ért meg semmit, és legfeljebb becsületszóra hiheti el, hogy ez a mű irodalmilag is, de lélektanilag is, pszichológiailag is kiemelkedő jelentőségű. A műfordítás tehát egy kicsi, rokontalan nyelv esetében létkérdés.”

A nyelv alakul, formálódik, változik, ezt is figyelembe kell vennie a műfordítónak, valamint azt is, hogy a régebbi művek fordításai egyben újraértelmezést is jelenthetnek. Az előadó gazdagon illusztrálta mondanivalóját konkrét példákkal. A jelenlévők – Hodossy Gyula, Petőcz András, Hodossy Soňa, Aich Péter, Ravasz József, Száraz Pál, Fellingner Károly, Halmosi Sándor, Balázs F. Attila, Csáky Pál, Tóth László, Nagy Erika – pedig saját tapasztalataikkal, új megoldásötletekkel gazdagították a szimpózium tartalmát. Az est házigazdája Csáky Pál író volt.

Mindhárom eseményt nagy érdeklődés övezte, ami elégedettséggel töltötte el a szervezőket, és ez arra ösztönzi őket, hogy a jövőben hasonlóan tartalmas szakmai program-sorozatokkal is ünnepeljék az irodalom jeles napjait és évfordulóit.

A nyárasdi könyvbemutató

A dunaszerdahelyi kettős könyvbemutató

A légi szimpózium

vers

Tamási Orosz János

Menekülés

vállamra terítette
erejét a szél
ledobtam köpenyed
ott a tisztáson
minden annyira zöld
volt és barna és
sárga és kék

kék derengés az ágak
szóttésében s fehér
halványfehér annál
fehérebb ott csak én

Ha Jelnek rendeltettél

Isten vigyáz rád óvja lépteid
biztat s vigasztal az apró
falucska plébánosa Figyeld

és kövesd tanításait ismétli
a megyéspüspök segédje Ha
ennél följebb tekintesz ha
szemed magasabbra néz a hit
egyre kiszolgáltatottabb lásd

egyre kiszolgáltatottabbnak
látszik a Szent és az Ég és
a Szentség S por fedi lépteid
a szavak keresztútvesztőjében
s még sehol és már messze
a Kereszt ahol megpihennél

HELYED A VILÁGBAN

Fiala Ilona

Egész életedben kerested helyedet a világban. Kis növésű, vézna kislány voltál, sokat szorongtál, mindentől féltél. Ha orvoshoz vittek, előtte való éjszaka félálomban dobáltad magad az ágyon, ha vendégeket vártatok, már napokkal azelőtt izgultál, mintha rajtad múlott volna a vendéglátás kimenetele. A nagy megpróbáltatás az óvoda volt. Az egész család biztatott: sokat játszol majd a gyerekekkel, hallgatod a rengeteg mesét. Lám, a bátyád már két évet járt oda, ő aztán tudja, hogy nincs is jobb az óvodánál. Ő ott lesz mindig melletted, vigyáz rád. Babák is vannak, kedvedre válogathatsz belőlük. Lesz gyöngyfűzés, rajzolás-festés, gyurmázás, éneklés, tánc...

A baj csak az volt, hogy rögtön az első nap a bátyád a régi barátaihoz futott, téged pedig magadra hagyott. Az első pillanatban megkövültél, aztán nekifogtál a bömbölésnek. Hiába nyugtatott Klárka, a tanító kisasszony, délig nem hagytad abba. Akkor hazamentetek, ám ebéd után vissza kellett menni az oviba a délutáni alvásra és az azt követő foglalkozásra. Erről már hallani sem akartál, sőt másnap sem voltál rá hajlandó. Kitartó óbégatásoddal elérted, hogy egy évvel később leszel óvoda. Szerencsére édesanyád akkor még nem volt alkalma-

zásban, a nagymama is veletek lakott, így nem volt gond az el-látásoddal. Egy év múlva még mindig feszengve, de már kevesebb szorongással lépted át az óvoda kapuját. Nem mondhatod, hogy nagyon élvezted volna, de hősiesen lehúztad a két évet. Arra viszont senki sem tudott rávenni, hogy a faluban szervezett ünnepek alkalmával te is együtt szavalj vagy énekelj a többi gyerekekkel. Tehát óvodásnak nem voltál valami jó.

Az iskola sem okozott kevesebb gondot számodra. Hiába tiltakoztál, hogy inkább buta maradsz, de nem fogsz iskolába járni. Akkor már édesanyád erélyesebben lépett föl. Kicsi faluban még nem ismerték a „problémás gyerek” fogalmát. A leginkább bevált nevelői módszer az elfenekelés volt. Ez most is megtette a magáét. Ha tetszik, ha nem, iskolába mész, és kész! Az az igazság, végül egész jó helynek láttad az iskolát. Csak ne lett volna osztályozás! A jegyek a végletekig ki tudtak borítani. Nem értetted, mi értelme ennek az egésznek. Miért így értékelik a gyereket, miért nem elég az igyekezet? Azt hamar észrevetted, hogy egyik-másik osztálytársad nem képes felvenni a versenyt a „jó” tanulókkal, akik közé te is tartoztál. Hiába

magolják be a leckét naponta, nem értik az összefüggéseket, nem találják a tananyagban a lényegét. Mindig sajnáltad őket, holott velük csak az volt a baj, hogy lassabban fogott az agyuk. Ez a tény beárnyékolta az eszmélés, a tudásvágy kibontakozásának éveit. Sokszor elfogott a tehetetlenség érzése, s ilyenkor azt gondoltad, valószínűleg benned van valami hiba: iskolásnak sem vagy éppen a legjobb.

A gimnázium az már más tészta. A járásbeli falvakból érkező kamaszokból állt össze az osztály, kedves és aránylag hasonló előmenetelű emberkékből. Pedig nagyon izgultál az elején. Éppen a sokszínűségtől féltél. Hamar rájöttél, hogy a többi lurkó is majdnem ugyanúgy drukkol, mint te. Akkoriban már nagyon érdekelt az irodalom, sőt verseket is írtál, de még jobban elmélyedtél nagyjaink költészetében. A rádióból és az újságokból jutott tudomásodra a hatvanas évek végi és a hetvenes évek eleji irodalmiszínpad-mozgalom elindulása. Ez valami nagyszerű dolog lehet – gondoltad. Sőt, a magyar órán éppen Radnóti Miklós költészetét elemezve rájöttél, hogy neked irodalmi színpadot kell alapítanod, s ha sikerül, az első előadás Radnóti válogatott verseit fogja majd bemutatni. Te magad állítottad össze a műsort, falubeli fiatalokra szabva az egyes költeményeket. Komoly próbák után megtartottátok az első fellépést. Fergeteges sikert arattatok, különösen az idősebbek tapsolták vörösre a tenyerüket, örültek, hogy végre „igazi”, nem pedig a szocialista vívmányokról szóló versek hangzanak el a színpadról. A szomszédos falvakba is meghívták a csapatot, s ti örömmel szavaltatok másoknak is. Közben már készítettétek a Petőfi-összeállítást.

Egyszer – éppen a kultúrházban próbáltatok – megjelent két idegen férfi. A Jókai Napok szervezői közül voltak, azt mondták, eljutott hozzátok az irodalmi színpad híre, és segíteni szeretnének. Első lépésben meghívják a rendezvényre, ahol sokat tanulhatsz az ott bemutatott előadásokból, valamint az utánuk következő elemző beszélgetésekből. Szinte beleszédültél: „Micsoda lehetőség! Hogy a Jókai Napokra?” Néhány hét múlva ott is voltál Komáromban, a gimnáziumi barátnóddal, Szilvivel, mivel kikönyörögte, hogy őt is szervezd be, mert ha te mész,

neki is ott a helye. Sikerült is elintézned, hogy veled jöhessen.

Patronálód folyton össze-tévesztett a barátnóddal, nem is csoda, tényleg hasonlítottatok egymásra. A hajviseletek is hasonló volt, de még az öltözéketek is. Az egyik esti megbeszélés után a téged felkaroló úriember megkért, várjatok egy kicsit, amíg a többiek elmennek, beszélni szeretne veletek. Aztán azt mondta, hogy többet várna el tőled. „Éva szorgalmasan vezeti falujában az irodalmi színpadot – eközben Szilvire mutatott –, te meg csak élvezed, hogy fizetjük az itt-tartózkodásodat, pedig semmit sem csinálsz.” Nagyon furcsa volt, hogy neked intézte szavait Éváról, pedig Éva te vagy. A barátnőd ott ült melletted, és hallgatott. Te sem szóltál. A barátságotok aznap véget ért. Még két év volt hátra a gimiből, erre viszont árnyat vetett egykori barátnőd alattomos viselkedése. Így hát a gimnázium sem volt az a hely, ahol szípkörözhattél volna.

Az egyetem az már minde- nek fölötti lesz! Legalábbis azt hitted. De nagyot néztél, amikor kiderült, hogy némelyik évfolyamtársad – annak dacára, hogy magyar–szlovák szakra jártatok – alig tudott többet, mint a te gyengébb osztálytársaid az alapiskolában. Elismer- ted, a szórványvidéken gyakran kerültek kapcsolatba a szlovák nyelvvel, így jóval könnyebb dolgod volt az egyetemen. Ráadásul annak idején a szlovák szakos tanítónők nagyon ötletes, élvezetes konver- zációs órákat tartott. Te a gimnáziumban az elmúlt évek alatt szerzett ismeretekből éltél, és akkor még nem tudtad, hogy egyetemi tanulmányaidhoz is olyan alapokkal rendelkezel, amelyekkel könnyűszerrel tudod végezni a szemesztereket. S ha a szigorú tanítónőnél olykor becsúszott is egy-egy rosszabb jegy, az egyetemen végig csak „A” értékelést kaptál.

De itt is történt egy sajnálatos eset. A nyelvtani gyakorlatok elnevezésű szemináriumra ültetek be éppen. Böven volt muníció az éppen aktuális írásbeli vagy akár szóbeli felmérésre. Bejött a tanár, lerakta asztalára a múlt órai dolgozatokat, és emelt hangon ezt mondta: „Ez így nem mehet tovább, pani Virágová!” Közben pedig rád nézett bőszerű ábrázatával. Az igazi „pani Virágová” melletted ült, pontosabban lapított. „Maga tényleg azt hiszi, hogy ilyen tudással fogja tanítani a

szlovákot? A dolgozatát elég- telennel osztályoztam, de még egy mínusz is írtam elé. Ret- tetenes! Ossa ki!” Eléd dobta a füzetalmazt, de te a megle- petéstől mozdulni sem tudtál. Nem is a tanár szavai törtek le, hanem inkább az, hogy Virág Zsuzsi továbbra is sunyított, nem vállalta fel kiletét. Te is hallgattál – most is. Édesanyád később minderre azt mondta: „Csak edződj, lelkem, még sok ilyen árulást fogsz megélni, jobb, ha hozzászoksz.” Neked nem volt ínyedre ez a fajta edzés, legszívesebben otthagytad volna az egyetemet. De a bizonyítási kényszer erősebb volt benned. Nem volt valami rózsás öt év, te sem voltál végig kicsattanó jókedvben, vagyis igazából nem voltál jó egyete- mistának sem.

Akkoriban jöttek a szerel- mek, vagy legalábbis a szere- lemnek vélt kapcsolatok. Va- lahogy egy sem volt kedvedre való. Sőt inkább kiábrándító, illúzióromboló. A lányregények romantikája szerint ítélted meg egyik-másik úgynevezett szerelmi viszonyodat, de se- melyik sem felelt meg a megál- modottnak. Végül mégis eljött az igazi. „Működik a kémia!” – mondták a barátnőid. Ezen el- töprengtél: Én nem kémiát, ha- nem egy fergeteges szerelmet akarok! Az „akarok”-ból idővel szeretnék lett, majd egyszerű megszokás. Nem vagy benne biztos, hogy pontosan erre vágytál. Talán ebben sem vagy jó, méltáztál. De úgy látszik, va- lamennyire már megedződöttél, és elfogadtad sorsodat.

Közben pedig jött az első munkahely, a második, a harmadik, majd a negyedik. Mindenütt voltak sikerek és kelles- mes élmények, de viszályok, bonyodalmak és átverések is, amelyek olykor közvetlenül érintettek, máskor csak külső megfigyelőjüktől. Néha más palástba bújva, de szinte ugyanúgy megisméltódtok a korábbi árulások, kiábrándu- lások. Volt, hogy valaki a te eredményeidet használta fel sajátjaként, esetleg visszaélt a bizalmaddal. Az évek múltával egyre inkább vártad, hogy lete- hesd a lantod, és nyugalomban élhesd az életed.

Ez végre bekövetkezett! Most meglepéssel mondd, hogy megtaláltad helyedet a világ- ban, ráleltél önmagadra, azt tes- szel, amit szeretsz, amihez ked- ved van. Most már a magad ura vagy, bonyodalmak nélkül élsz.

És belekiabálsz a világba: „Nyugdijasnak nagyon jó va- gyok!”

Slíž Róbert alkotása

IDŐTLEN TÁRGYAK

Juhász Eszter

Ha kimegyek a garázsba, mindig megakad a szemem nagyanyám konyhaszekrényén. Mama 1904-ben született, 1922 körül ment férjhez, vagyis a világoszöld, bordó fogantyúkkal ellátott szekrény több mint százéves. Ideköltözésünk óta ugyanazon a helyen áll. Elhoztuk magunkkal. Dereskről először Lévártra került, majd ide, Tornaljára.

Vele szemben a lévárti konyhaszekrény, mellette az alig kilenc éve lecsérélt tornaljai. Valaki azt hinné, hogy gyűjtögetők vagyunk, csak a hasonszőrűek tudják, mennyire nehéz megválni egy-egy tárgytól, amely valaha életünk része volt, gyermekkorunkat idézi. A miénk, hozzánk tartozik, és nagy valószínűséggel szétesne, ha megmozdítanánk. De ugyan miért is mozdítanánk meg? Épp elég teher elviselni, hogy régi gazdáik a csillagok közül néznek ránk.

– Majd becentizem – mondta a nővérem tűnődve, évekkel ezelőtt. Ezzel végérvényesen el lett döntve, inkább télvíz idején is kint parkolatja a kocsiját, de a konyhaszekrények maradnak.

A százéves konyhaszekrény felső, üvegberakásos ajtaja mögött két polc húzódik, rajtuk cukros pléhdobozban édesapám csavarjai. Buszsofőr volt, sötétszürke szolgálati kabátját – ez még a régi egyenruhája volt – gyerekként alig bírtam megtartani.

– Pistu! Muszáj neked minden csavart felszedni az utcán?

Alig győzöm bevarrni a zsebed! – vonta kérdőre néhanapján édesanyám. Apu csak nevetett, azzal a csengő, mély hangú nevetésén, amit annyira szerettem.

– Időd is van, túd is, cérnád is. Nézd csak, ilyen anyát ritkán találni, alig van kikopva a menete – tartott a fény felé egy anyacsavart.

Nézték. Én meg őket. 1978 előtt lehetett, mert még működött a lévárti iskola, csak később kezdtek Harkácsra fuvarozni a gyerekeket. És nyár. Nyaranta, iskolaszünet lévén, apunak reggelit vittünk. Nem jött haza, nem mászta meg a kőlépcsőt, a hatalmas, lapos kövekből kirakott templomdombra vezető utat, mert ugye: „Alig érek haza, fordulhatok is...”, nagy becsben tartott buszában reggelizett, a gömbölyű tetejében. Én addig a kormánykereket tekergettem, s ahogy illett, brüngtem is hozzá. A képzeletbeli kanyarnál más-képp: „Aaaaááá”.

Szerettem a buszt, miatta voltam annyira kapós a dereski óvodában.

– Szépen ministrálsz Robikám, pap is lehetne belőled – mondta a kedves emlékü Mics Imre plébános úr Viczén Robi ovodista társamnak.

– Nem lehet, tisztelendő úr. Akkor hogy veszem el Eszát? Pistu bácsi azt ígérte, vele adja a buszt is.

Édesapám víg kedélyű ember volt, folyton tréfálkozott kicsikkel-nagyokkal. A nagyanyám konyhaszekrénye

Slíž Róbert alkotása

melletti szögön máig ott lóg sofőrsapkája, az már a kék egyenruhás korszakából való. Néha lepókhálózunk, aztán visszatesszük, hiszen ott van a helye. Addig legalább is, amíg mi élünk. Sokszor láttam matatni a zöld konyhaszekrényben. Néha megkérdeztem, mit keres.

– Csak pakolgotok – felelte felhős szemmel.

Most értem meg igazán. Emlekezett, ahogy mi is emléke-

zünk, ragaszkodunk. Szekrényhez, házhoz, földhöz, nagyapám katonaládájához, amely százévesnél is öregebb lehet, mert az első háborúban megjárta vele az olasz és, elmondások szerint, az orosz frontot is. Nagyanyám gombos dobozához, a lepattogzott festékű, helyenként rozsdafoltos, négy-szögletű cukros dobozhoz, benne nadrágcsatok, férfigombok és egynéhány ágyhajra való cérnagomb lapul.

Időtlen tárgyak. Valaha azokat szolgálták, akik már csak emlékeinkben élnek. Ránk hagyták, s mi féltve őrizzük a múlt darabkáját. Másképp nem lehet, vagyis lehet, csak nem érdemes élni. A tekenőt még nem is említettem, a zsíros bödönöket, a disznóölésnél használt nagy fazekat a pince mélyén.

Kevesebbek lennének nélkülik.

március 15.

HA ELHAGYNÁM...

Takács Éva

A buszmegállóban ülök és a Bécsbe induló járatra várok. Holnap lesz március 15-e, és én arra gondolok: menjek vagy maradjak? Megérkezik az emeletes busz, és az utasok libasorban várakoznak. Számmomra ez a piros betűs ünnep mindig is mást jelentett, még-hozzá azt, hogy hozzák áldozatokat. Nézem a kijelzőt, sárga színben villog a felirat, nyolc óra húsz perckor indul. Nyugaton vastagabb a boríték fizetésnapokon. Ha elhagynám a hazámat, ezzel a járatral mennék, és az ablak mellett foglalnék helyet. A hazám szótlannul tűrné, hogy ellenőrzés nélkül lépem át a határt. Már nem kerülne pecsét az útlevelembe, a hűtlenség stigmája nem kísértene többé, szabadon re-

pülhetek ki szeptember elején és térhetek vissza tavasszal a meleg fészekbe.

A hazám számára egy tízévente megváltozó személyigazolvány-szám vagyok, de az adóazonosító jelem változatlan, így minden centet fennakadás nélkül be tudok fizetni a közösbe. A hazám csak akkor venné észre a hiányomat, ha nem szavaznék a parlamenti vagy a helyi választásokon, és a népszámlálás alkalmával kimaradnék a rovancsból.

De mi lenne velem, ha már nem lobbogna a közintézményeken a trikolór zászló, amit Európa-szerte összekevernek az olasszal? Lehet, hogy a bérelt ágyam fölé gombostűvel rögzítenék egyet, amikor pedig a brigád nagy része lecsérélődne,

és több lenne a magyar, mint az osztrák, akkor kifüggesztenénk a szállásunk homlokzatára. Hosszasan vitatkoznék a kőművesekkel, hogy legyen korona vagy ne legyen korona a címeren, de végül meg tudnánk állapodni abban, hogy maradjon a címer nélküli trikolór.

De mi lenne akkor, ha a munkásszállás falára tilos lenne zászlókat kirakni, és arra kérnének, hogy távolítsam el? Le tudnám tépni onnan? Mi van akkor, ha egymás között is csak tört német nyelven lenne szabad kommunikálni és még a zuhany alatt is tilos lenne Zámbo Jimmy számot énekelni? Meg tudnám szokni valaha, hogy nem minden étel alapja a zsírban sült hagyma és a piros-paprika?

Mennyi idő, amíg megszokom az új zászlókat és jelképeket? Meg lehet szeretni az új élethez tartozó szimbólumokat? Az osztrák piros-fehérbe bele tudom csomagolni a szívemet?

Elég lenne egy hónap, hogy lekerüljön a zászló, és a magyar szavak helyét osztrák kifejezések vegyék át? Vagy két hónapra lenne szükség ahhoz, hogy elfelejtsem, hogyan is hangzik az Altatóból az, hogy aludj el szépen, kis Balázs?

Mennyi idő kéne ahhoz, hogy elfelejtsem, milyen a tokaji aszú, vagy az egri bikavér, és milyen keserű a másnap a magyar borvidékeken?

Mennyi idő kéne ahhoz, hogy a Balaton egy kis pocsolóvá zsongorodjon az Adriai-tenger

mellett? Mennyi idő kéne ahhoz, hogy elfelejtsem a Himnusz szövegét, mennyi idő kéne ahhoz, hogy ne is álljak fel, vagy ne húzzam ki a mellkasomat, ha megszólal a Himnusz vagy a Nemzeti dal március 15-én?

Hazám egy lomha, idős aszszony, testén évszázados hegekkel. Fekete főkötőben gyászolja a múltat és a jövőt, vállán cipeli a rőzseköteget. Mennyi erő kell ahhoz, hogy a vállamra vegyek néhány ágat úgy, hogy tudom, a hazám nem köszöni meg a segítségemet?

A buszmegállóban ülök, holnap lesz március 15-e, és megszületett bennem a döntés. Nézem a kijelzőt, sárga színben villog a felirat, a busz elindul. Nélkülem megy Bécsbe.

könyv

FELJEGYZÉSEK ELMENŐBEN

Gál Sándor (1937–2021) felvidéki költő, író, publicista munkásságában merészen nyúlt a nemzetiség, a (kisebbségi) magyar nemzeti lét kérdéseihez, és ezzel kapcsolatos gondolatait, érzéseit bátran, őszintén, sőt időnként nagyon élesen fogalmazva meg is írta. Halála után megjelent könyvében, *Az időtlenség dialektikája* című vaskos kötetben sokféle műfaj megtalálható: esszék, politikai és történelmi eszmefuttatások, vele készült interjúk, különböző alkalmakból elhangzott beszédei és egy hosszú éveken át vezetett bensőséges napló – melyek rendszerezése a szerkesztő, Tamási Orosz János munkáját dicsérik.

A kiadvány napló része az, amely egyedivé, különlegessé teszi ezt a kötetet. Gál Sándort rákbetegséggel diagnosztizálták, ezzel a betegséggel élt még csaknem két évtizedig, s ahogy a naplójából kiderül, ezzel a gondolattal kelt és tért nyugovóra mindennap. A halálos kór tudatában írt, alkotott, elmélkedett és filozofált, élte „hét-köznap” életét.

A halál témakörével nem szokás foglalkozni, minél távolabb-

ra toljuk magunktól, mintha azzal, hogy nem veszünk róla tudomást, megszűnne létezni. Divat a „pozitív gondolkodás”, jobban kedveljük a vidáman végződő történeteket, kortalanná akarunk válni, habzsolni az életet – pedig aki megszületik, az nem ússza meg a halált. Persze ettől még nem kell mindennap foglalkoznunk vele, szerencsére, hiszen az utolsó percig, hála Istennek, bőven van feladatunk és tennivalónk. Ám mi van akkor, ha az ember megkapja a halálos betegség diagnózisát az orvosától? Onnantól kezdve hiába próbálja a gondolatot tudata legmélyére úzni, bármennyire is igyekszik, a lét és nemlét kérdése mindennap szemtelenül előbukkan, bizonytalanságot gerjesztve. Ez derül ki Gál Sándor naplójából is, amelyben csodálatos egyszerűséggel és szívszaggatóan őszintén írja le a vele történeteket. Örül az éjszakának, igyekszik eredményesen tölteni a nappalokat, hasznossá tenni önmagát, tesz-vesz, tevékenykedik, ír, elmélkedik. Csodálja a természetet, az apróságok is boldoggá teszik. Felidézi a

gyerek- és fiatalkori emlékeit, a régi szokásokat, amelyekre már csak a nagyszüleink emlékeznek, amelyek összekötötték a nemzedékeket évszázadokon, évezredekken át. A szokásokat, amelyek mára elsorvadtak, elsikkadtak, soha többé nem jelentik már azt, amit jelenthettek, ha nem ezt a „modernséget” éljük, ezt az elidegenítő korparancsot. Gál Sándor a napló írása közben az elmúlással is megbarátkozik, s úgy telik el majd két évtized, hogy talán észre sem veszi, az élete olyan hosszúra nyúlt, mintha egészséges lenne...

„Lassan eljutok odáig, abba a mélységbe, hogy mindennapi munkám már nem az írás lesz, s nem az irodalom. Lekaszálom a füvet, megöntözöm a palántákat, bekapálom a kertet, olykor főzök valamit, vagy elmosogatom az edényeket. Esetleg estefelé kimegyek vadászni, de a vadászatot felváltja a gondolkodás – valamit elrendezni, olyat vagy azt, amit még fontosnak vélek. Aztán mindazt, amit fontosnak vélttem elrendezni, gyorsan kifújja a fejből az alkonyat szele, mielőtt még rám

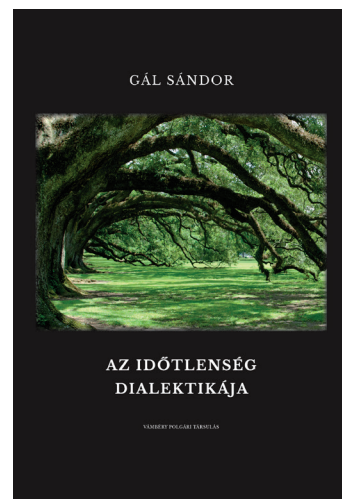
szakad az éjszaka bizonytalansága” – írja naplójában, miközben a hosszú éveken át igenis ír, társa az írás, nem engedi el a kezét, nem engedik el egymás kezét, születnek új versek, elmélkedések.

Egy másik helyen (bizonyítva, hogy állandóan foglalkoztatják az időszerű események, a közéletben és az irodalomban zajló változások), a tőle megszokott éles megfogalmazással, így kesereg: „Irodalmunkban felnőtt egy nemzedék, amely semleges, akár az autópálya aszfaltburkolata. Az irodalom ringyokratái és e ringyókrácia különítményeseinek élményhiányos »szövegei« lassan beborítják a magyar Kárpát-medencét. S ha valaki e mosogató-dézsából kiömlő szövegmoslék ellen szólni mer, az tűzrevaló nacionalista.”

Az anyanyelv fontosságáról ezt írja: „Közel nyolcvan évem tapasztalatával mondom: ahol nem történik semmi, ott meghal a nyelv! És a nyelvvel együtt a nemzet is megszűnik.”

S végezetül még egy idézet a naplójából, melynek a *Feljegyzések elmenőben* címet adta:

Póda Erzsébet

„Minden halandó. Így maga a HALÁL is meghal! Általunk és bennünk. S amikor a halál is önmagába hal, akkor elérkezik a MINDENSÉG ÖRÖKKÉVALÓSÁGA. Bennem, bennünk! Hát odáig kellene kitartanom ebben az elképzelt »új műfajban«.

S most már tudjuk, Gál Sándor kitartott benne.

Gál Sándor:
Az időtlenség dialektikája,
Vámbery Polgári Társulás,
Dunaszerdahely, 2023

A TÜKÖR NEVE: BREVIÁRIUM

A fenti címmel jelentetett meg a Madách Egyesület egy gyűjteményes kiadványt Dobos László írásaiból, ezzel is tisztelegve az író-politikus emléke előtt. Ez a lépés is visszaigazolja Dobos személyiségének és kisugárzásának máig ható erejét. Ez azért örömteli dolog számomra is, mert éppen Dobos koporsója felett döbbsentem rá 2014-ben, hogy mennyi kérdés maradt még bennünk kibeszéletlenül – annak ellenére, hogy azok közé tartoztam, akik gyakran találkoztak vele, s akit eléggé közel engedett magához. Ott, akkor, a pozsonypüspöki ravatalozóban született meg az *Üzenet* című kiadványom ötlete, amelyben szlovákiai magyar írókat, személyiségeket kérdeztem világlátásokról, közéleti gondjainkról.

Örültem akkor is, amikor özevegye, Éva asszony egy későbbi találkozásunkkor arról tájékoztattott, hogy elkezdte rendezni Dobos hagyatékát, feldolgozni és összegyűjteni nemcsak az addig kiadatlan írásokat, hanem azokat a töredékeket is, amelyek nem készültek el végleges formában. S az már a szerkesztő, Csanda Gábor elhivatottságát és hozzáértését dicséri, hogy egy szép, a Dobos-életmű-

vet teljesebbé tévő kiadványt állított össze mindezekből.

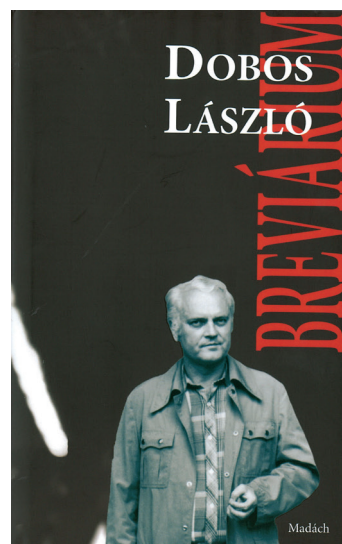
A kiadvány számos olyan információt tartalmaz, amelyek plasztikusabbá teszik tudásunkat Dobos Lászlóról és arról a bonyolult időszakról, amelyben élt. Interjúk, beszédek, esszék sorakoznak egymás után a kötetben, mind egy-egy tanúságtétel: Dobos nem csupán belülről látta a szlovákiai magyar társadalom folyamatait, hiszen egyike volt azoknak, akik a válukon vitték annak gondjait, hanem megélte, a saját bőrén tapasztalta azokat a hatásokat is, amelyek ezt a társadalmat kívülről érték. Nagyon fontos tanúságtétel mindez: mindenkinek, aki napjainkban olyan vezető posztra jelöltetné magát, amely a szlovákiai magyar közösség szervezeti-szellemi vezetésére hivatott, el kellene olvasnia ezt a kiadványt (is). A ma és a jövő szellemi-közösségi vezetőinek ugyanis illene tudniuk, milyen út van mögöttünk, s annak tapasztalataiból milyen következmények, döntések szűrhetőek le. Mert Dobosék generációjára zuhant a nagy feladat, a felvidéki magyar néptöredék huszadik századi második újräépítkezésének

terhe. A második világháború utáni benei örület után közösségünk az abszolút nulla körüli állapotban leledzett: az elvesztett állampolgárságot lassan (nem mindenkinek) visszaadták, az anyanyelv használatát fokozatosan engedélyezték, az iskolákat megnyitották, az újságokat újraindították. A tanítókat, az írókat, szerkesztőket azonban korábban kitelepítették: az új generáció tagjaiból kellett fokozatosan pótolni az új értelmiséget. Így kerültek fel a falvakból az újságok szerkesztőségeibe, könyvkiadókbá, a Csemadok irodáiba, a különböző szintű iskolák katedráira tehetséges fiatalok, s természetesen nem állítható, hogy mindannyian megállták a helyüket azokon a posztokon, ahová fokozatosan kerültek. Az sem állítható, hogy mindannyian elfogadható erkölcsi szintű teljesítményt is képesek lettek felmutatni. Meg is tépázta őket az a politikai rendszer, amelybe beleszortultak, s bár a hatvanas évek fellángolása reményt hozott nekik is, a későbbi megtorlás nem kerülte el őket sem. Értelmiségünk huszadik századbeli (képletesen szólva) harmadik lefejezése a '68 utáni retorziós

hullám részeként sokuk ellehetetlenítését jelentette. Mégis, ami fennmarad a rostán: könyvek százai, újságok tucatjai, a Csemadok működése. Iskolák, könyvtárak százai, színházak, egyéb intézmények jöttek létre az ő közreműködésükkel. Ez volt az a generáció, amelynek tagjai, ha találkoztak, nem azt kérdezték egymástól, hogy vagy, hanem azt, hogy vagytok: a helyi közösségek, tantestületek, kultúracsoportok állapotát értve ezalatt.

Történetek persze csúnya dolgok is velük, megtiporta őket is a politikai hatalom, de legjobbjuk elhivatottsága, vállalása ma is megkérdőjelezhetetlen. Hibákat is követtek el bizonyára, a világlátásuk egyik-másik része is furcsa lehet a mai tekintet számára, ám ne feledjük, milyen viszonyok között kellett szocializálódniuk, mennyire korlátozottak voltak a lehetőségeik. Bizony, magam is azok közé tartozom, akik az elmúlt negyven évben a legtöbbit tanulhatták tőlük, mint ahogy azok közé is, akik nagyon sokat voltak kénytelenek vitatkozni is velük éppen amatt, mert az én generációm sok dolgot már másként látott. Ám

Csáky Pál

ez egy pillanatig sem jelentett tiszteletlenséget munkájuk és személyük irányába. A fergek felelősségének felmutatása mellett fajsúlyosabb elismerés illelt legjobbjuk teljesítményét.

Dobos soraiból épp ez a közösségi elkötelezettség sugárzik ránk máig. Példát adva mindenkinek, aki készletést érez a „húrok pengetéséhez”. A cím azt sugallja, hogy a kiadó is annak szánta.

Dobos László: *Breviárium*,
Madách Egyesület, Pozsony,
2020

képzőművészet

A VILÁGSZERTE ISMERT IFJÚ TEHETSÉG

Beszélgetés Slíž Róbert harangöntővel, a Népművészet Ifjú Mesterével

Nagy Erika

Várhosszúréten él és tevékenykedik a mindössze 26 éves Slíž Róbert harangöntő, aki fiatal kora ellenére már vagy 140 harangot készített. Mindegyik alkotására büszke, a legbüszkébb mégis a várhosszúréti templomnál elhelyezett emlékharangra, és arra a 150 kilós harangra, amelyet az utolsó francia császár, Eugénie de Montijo (III. Napóleon felesége) halálának 100. évfordulójára öntöttek, és amit az angliai Farnborough apátságban lévő családi kriptájukban szenteltek fel. Az eddig készített legnagyobb harang súlya 430 kiló volt, és Svájcban lett otthonra. Ez a rekord hamarosan megdőlt, ugyanis készülöben van egy 450 kilós is, és ha elkészül, egy felvidéki kisvárosban fog megszólalni. Ma már léteznek egyszerűbb, modernebb technológiák is, de Róbert ragaszkodik a hagyományos harangöntés módszeréhez, ahhoz, amit őseink hagytak ránk.

Honnan a vonzalom egy kihalófélben lévő mesterség iránt?

– Kiskoromtól tetszetek, érdekelték a harangok. Kicsi voltam, úgy 3-4 éves, amikor nagyapám felvitt Pelsőcön a harangtoronyba, ahol az egyik ismerőse volt a harangozó. Ez volt az első meghatározó élményem, majd amikor 12 éves lehettem, egy kassai osztálykiránduláson felmentünk a Szent Erzsébet-dóm tornyába, és ezután kezdtem egyre jobban érdeklődni a harangok iránt. Eljártam feltérképezni a szlovákiai tornyokat. Találkoz-

tam más fiatalokkal is, akikkel közös volt az érdeklődésünk, és ha lehetőségünk adódott, ünnepekkor kézzel harangoztunk. Amikor 15 éves lettem, már egyre jobban vágytam arra, hogy saját készítésű harangom legyen. Próbálkozni kezdtem a harangöntéssel. A középkori technológia iránt érdeklődtem, ehhez agyagot kellett beszerezni a formához. Több mint egy év után sikerült elkészíteni az első öntőformát. Sikertelen próbálkozások sora következett, de a harmadik évben, 18 éves koromban végre elkészültek az első sikeres harangjaim.

Honnan szerezte mindazt a tudást, amire ehhez a ritka mesterséghez szüksége volt?

– Először nem volt segítségem, könyvekből, dokumentumfilmekből, internetről tanultam, tájékozódtam. Az első feladat az volt, hogy megtanuljam kiönteni az öntőformákat. Ez nem volt egyszerű feladat, ugyanis az agyag mindenütt más. Fejtörést okozott a keverék összetevőinek helyes aránya, az, hogy ne repedezzen, és tökéletesen sima legyen. Az itteni agyagra meg kellett találni a megfelelő receptúrát. A formáknak tartaniuk kell a hőt, a nyomást, mert csak így lehet szép harangokat kiönteni az agyagba, így lesz szép a felülete.

Mesterségbemutatókat is tart az érdeklődőknek.

– Fesztiválokon, kézműves vásárokon szoktunk harangöntés-bemutatókat tartani. Az öntőformát a műhelyemben készítem el, mert a kis forma-

elkészítése is két hetet vesz igénybe. A bemutatóra elviszem a kis hordozható olvasztókemencét, abban felhevítjük a fémeket, és a kis harangot helyben kiöntjük. Szeretik az emberek az ilyen kézműves bemutatókat.

Gondolta valamikor is, hogy a hobbinál több lesz a harangokhoz fűződő kapcsolatából?

– Szerencsémre az édesapám mindenben támogatott. Kis harangokkal kezdtem, majd jöttek az első megrendelések. Lassan épült fel a vállalkozás, először egy kisebb műhelyem volt, nyitott, de volt teteje, majd sikerült nagyobb építetni. Aztán azon kaptuk magunkat, hogy annyi a megrendelés, hogy édesapám is elhagyta a szakmáját, és most már együtt dolgozunk. Már egy fedett, zárt műhely építését tervezzük.

A Kassai Műszaki Egyetemet is elkezdte, de másként alakult az élete.

– A középiskolában villanyszerelői képesítést szereztem, utána mentem a kohászati szakra. Akkor, amikor már nyilvánvaló volt, hogy mivel akarok foglalkozni. Azonban nem végeztem el, mert a tanulmányaim alatt lehetőségem volt kiutazni Spanyolországba, több tudást szerezni, nagyobb harangokkal dolgozni. Egy hónap után sajnos közbeszólt a Covid-járvány, így nem tudtam tovább maradni. Pedig úgy terveztem, sikerül az, ami régen az inasoknak, hogy a nagyvilágba mennek kitanulni a mesterséget. Sajnos nem jött össze, de így is sokat tanultam. Megtanultam például azt

Slíž Róbert

is, hogy minden egyes részlet fontos a tökéletes eredmény elérése érdekében, még a legapróbb is.

A haragnak hangolásra is szüksége van. Hogyan jutott ennek a tudáshoz a birtokába?

– Az interneten keresztül kapcsolatba léptem egy haranghangoló mesterrel, aki szépen, lassan tanított engem. Harangakusztikai teóriát, meg hangolástervezést, mert a harangot meg kell tervezni úgy, hogy hangba öntjük, hogy összhangban legyen a torony többi harangjával is. A rendes templomi harangokat ki lehet önteni pontosan, úgy, hogy az emberi fül nem hallja az eltéréseket, s nem kell utánhangolni. Ha az öntőforma jól van elkészítve, akkor a kiöntés után minden rendben van. Ha harangjátékról van szó, ami egy olyan komoly hangszer, mint a zongora, ott száz százalékra kell ülnie minden frekvenciának. Ezeket a harangokat kicsivel vastagabbra öntjük, bemérjük a frekvenciákat. Egy haragban több felhang is van, annak is összhangban kell len-

ni. Esztergapadon elveszünk a vastagságból, és addig csiszoljuk belülről, amíg nem érjük el a megfelelő frekvenciákat. Ezt nevezik hangolásnak.

Soha nem bánta meg, hogy a harangöntő mesterséget választotta?

– Voltak olyan pillanatok, amikor elegendő volt mindentől. Főleg, amikor sikertelenség is párosult a munkához, amikor a formakészítésre szánt idő veszendőbe ment, ugyanis egy formát csak egyszer lehet használni. A nagyobb haragnál újrakészíteni egy formát, az két hónapot is igénybe vesz. De mára már olyan fanatikus lettem, hogy ha gond van, ki alszom magam, és másnap ott folytatom, ahol abbahagytam. Mindig arra törekszem, hogy egyre jobban és jobban csináljam, szeretek rájönni a hiba okára és menni tovább az úton. Szerintem ez a szakma annyira belém ivódott, hogy már képzelenség lenne abbahagyni. Ennek is köszönhetem, hogy a nálunk készített harangokat nemcsak idehaza, hanem Európa számos más országában is jól ismerik.

novella

ADOMÁNY

– Anya, kopogtak! – figyelmeztet kamaszodó fiam.

– Ma már a harmadik vendég, kár volt azt a firkászt beengedni – sóhajtok. Kötényembe törlöm a kezem, és ajtót nyitok. Egy negyven év körüli nő topog az ajtóban, Armani kabát, Gucci ridikül, nehéz édeskés illat lengi körül, kezében doboz.

– Jó napot! Magukról írtak az újságban, ugye? Hoztam pár holmit a gyerekeknek. Az ember segítsen, ha tud, meg nekünk ugyanis több van – csacsogja, közben fürkészve befelé tekintet.

– Tessék bejönni! – invitálom, s az előszobában megjelenik a három lurkóm is.

– Óh, ezekben az időkben három gyermek! – majd meglepetten körülnéz. – Milyen tisztaság van!

– A szegénység nem egyenlő a piszokkal – szólok halkán, erősen türtőztetve magam. – Kicsi és öreg a ház, de igyekszünk rendet tartani – közben látom nagyfiam villogó szemét.

– Persze, persze! Hát gyerekek, tessék, vigyétek, használjátok egészséggel! – és már

szaporázza is a lépteit kifelé. Csapódik a luxusautó ajtaja, kerekcsikorgását hallani, és végre csend van. A fiam már a száját nyitja, de leintem, ne a kicsik előtt.

– Anya, mi van a dobozban? – kíváncsiskodik a legkisebbik. – Nézzük meg, kicsim, jó? – nyitom a dobozt, kamaszom felhörren, és befordul a szobába.

– Mi ez a lapos izé? – Videojátékok – csapom viszsza a többi közé.

Erre már a középsőm is megszólal:

– Nekünk nincs is számítógépünk.

– Tudom, a néni viszont nem – becsukom a dobozt, beviszem a kamrába, és odarakom a többihez. Talán el kellene adnom, gondolkodom. Nem jó, akkor még letámadnának, hogy kihasználom a rendszert, pedig jól jönne egy kis pénz.

– Mami, éhes vagyok. Mit eszünk ma?

Nézem az éléskamra üres polcát. Rántott legóköckát, vagy főtt Barbie-babát, abból van elég... Lassan a szarkaz-

musom is elhagy. Lenyelem a gombócot a torkomban. Talán találkozik egy befőttel, kevés gríz. Vízrel is jó lesz.

Hátulról a legidősebbem ölel át:

– Holnap elmegyek Bözsi nénihez fát vágni. Szokott valamit csúsztatni a zsebembe. Jó lesz, anya.

Jó hát. A gombóc megint felé felé indul a torkomban. Nézzük a sok dobozt, ahogy belepíti a por. Köszönjük az adományokat...

Durec Valéria

sci-fi

APAGE FIGYEL TÉGED

– Nem bízom benned – nézett rám Nessthor olyan fenyegetően, mintha nem egy nyeszlett multiverzum-kutató tanonc, hanem minimum egy vaskos alkatú, kegyetlen vérontáshoz szokott úrkalózvezér lenne. A képzettársításom erejét csak fokozta útitársam fürkészőn felém villogó bal műszeme. – Ellenérzést vált ki belőlem a pusztá gondolat, hogy jelen legyél akkor, amikor én a legkiszolgáltatottabb állapotban leledzem. Averzión, sőt, rossz előérzet tombol az elmém racionális és emocionális szféráiban egyaránt, az ösztöni énem pedig azt üvölti: Ne!

– Jaj, ne csináld a drámát! – vesztettem el türelmemet, mivel már vagy negyedszer kellett végighallgatnom annak fejtegetését, mennyire felelőtlen vagyok, és mekkora valószínűséggel csinállok helyrehozhatatlan bajt az elkövetkezendő órákban. – Aludjál már! Az úrben vagyunk, 97%-ban veszélytelen területen és időben. Nem lesz semmi galiba. Kérjem meg a cicahajót, hogy játsszon valami nyugtató muzsikát neked?

– Ha szükségem lenne ilyenre, biztosan nem a macskád adatbázisából válogatnék – morogta Nessthor, miközben valami hosszú-hosszú ideje halott virágok illatát idéző krémnyomott mutatoujja végére. Amikor elkezdte masszírozni a bőrt a füle mögött, észrevette, milyen döbbenet bámulom. – Ne mondd, hogy te nem ápolod a mentálháló bemeneteidet! Ez megmagyarázza, miért nem

működnek teljes hatáskoron. Riasztó, hogy még saját magaddal szemben sem vagy felelőségteljes.

Miközben felnyitott, majd a szájába kapott egy aprócska, nedvesség hatására tisztító nanobotokat felszabadító kapszulát, az én leszólt mentálháló üzenetet jelzett.

Épp elolvastam Nessthor a multidimenziális úrkutatók szervezetébe implementált emberi génállomány negatív hatásairól küldött összefoglalóját, és megnyitottam volna a „Miért a Galaktikus Indulona a legjobb választás a technikai eszközeinket körülölelő bőrfelületek ápolására az egyéb, magas százalékban szintetikus és hormonkezelt készítményekkel szemben” című értekezését, amikor felpillantottam, és szinte lefagytam a látványtól.

– Az mi?! – mutattam részben a testemben hirtelen megnőtt adrenalinmennyiségtől, részben a tömény iszonyattól remegő kezemmel az útitársam ölben kuporgó rémség felé. Felemás, üvegesen csillogó szeme úgy meredt rám, mintha a lelkemet akarta volna magába szívni.

Nessthor gúnyos kacajthallatott, miközben hanyagul megvonta szellős, puha anyagú alvóöltözeté alakított úrruhájával borított, csontos vállát.

– Ez a plüssmackóm. Apage a neve, ami a földi latin nyelvben annyit jelent: távozz!

– Én is tudom, mit jelent a neve! – sziszegtem Nessthor felé. – De miért néz így ki?

Az „így” fogalma jelen helyzetben a fejemben olyan kifejezéseket foglalt magába, mint félelmetes, riasztó, visszataszító, lélekromboló.

– Mi bajod velem? – mozdította meg a szörnyű állatkát combja gyors megemeléssel Nessthor. Még a hideg is végigfutott a hátamon, mert az Apage mancsai végére húzott kesztyűkből kiálló éles karmok, és azok a halott gombszemek úgy csillantak felém, mintha gazdájuk azt üzenté volna: „Te sem tetszel ám nekem, csicska, de amint a barátom elalszik, szívesen kezelésbe veszem az arcodat...”

– Példának okáért... – köszörültem meg kiszáradt torkomat. – Miért van rajta szájkosár?

– Ez nem szájkosár – cirógatta meg Nessthor a mackó arcának alsó részét fedő fémrácsos bőrmaszkot, miközben az én fejemben egyre a földi székeleyektől származó mondás motoszkált, miszerint „a medve nem játék”.

– Ez egy légszűrő berendezés. Így nem árt neki az úrbéli gázok változó összetétele.

A mackó csomókban kihullott szőre és cafrangossá torzult fülei arra engedtek következtetni, hogy a légzési viszonyok változékonysága az állatka legkisebb baja. Nessthor számomra szokatlan arckifejezéssel, szeretetteljes mosollyal legyintett Apage felé.

– Szerintem menő. Még gyerekként adogattam rá a kiegészítőket. Részben a macim

egészségének védelmében, de leginkább azért, hogy annyira félelmetes és a tudatlanok számára taszító legyen, hogy ne lopják el tőlem. – Útitársam rövid sóhaj kíséretében cirógatta meg a maci fejét. – Téged is az árvaházból vett gyámsága alá az Akadémia. Gondolom, emlékszel, egy korához képest kicsi és még az átlaghoz viszonyítva is alultáplált, ráadásul túlságosan okos kisgyerekre mi várt ott.

Magam elé képzeltem a mindig kócos, szőkésbarna hajú, piszkos arcú és nem megfelelő méretű, szürke egyenűrruhába öltöztetett kisiút. Szinte láttam magam előtt, ahogy az ocsmány mackóval a hóna alatt a kis Nessthor nagy, értelemről csillogó szemével a csillagképeket vizsgálja az Orphanum rendszer valamelyik bolygója egyik szemétdombjának tetejéről. Összefacsarodott a szívem a saját emlékeimtől rám különös erővel ható, elképzelt képtől. Megrendültségemtől valamennyi a tekintetembe költözhetett, mert Nessthor önkénytelen rándulás után ismét elővette szokásos modorát. Fél szeme gonoszságtól villant, ahogy büszkén szegte fel a fejét.

– Szerencsére nemcsak okos vagyok, hanem életképes is. Még a mostoha körülmények közt is megvédtem Apagét, és azóta is megvan. Meg a józan, gyakorlatias szemlélet nevében is ajánlatos tartani egy ilyen kedvencet. Tudományos kutatások bizonyítják mérhető adatokkal és statisztikákkal, hogy az érzelmi komfortnövelő entitások, a gyengébbek kedvéért – biccentett felém –, az úgy nevezett „nyunyókák” igénybevétele jótékony hatással van az egyének mentális egészségére. A szeretetpótlás fontos, na!

Hirtelen megrohant az emlékek és érzések vihara. Még mindig összeszorult a gyomrom az Orphanum kantinejében felszolgált, állítólag fontos, sőt nélkülözhetetlen vitaminokkal, nyomelemekkel és ásványi anyagokkal dúsított, kásás biotáp emlékéitől, amely kísértetiesen hasonlított arra, amit a nyeszlett kis gyerekeknek produkáltak tőle a műanyag kabinokba szerelt fémtárolókba – a latrinákban. A verések sajkása szellemujakként simította végig tagjaimat, és arra gondoltam, hogy miképp tudtam eddig ilyen ellenséges lenni a sors-társammal. Lassan Nessthorhoz léptem, és mosolyogva így szóltam:

Juhász Kornélia

– Ne haragudj, hogy ilyen gonosz voltam veled! Sajnálom, hogy ilyen megrázó élmények torzították a személyiségedet. – Hirtelen kitártam karjaimat. – Kérsz egy jó éjt ölelést?

Számítanom kellett volna arra, ami ezután következett. Egy vérzésselállító tapasszal az orrom alatt, és a fogelvezetés veszélyét csökkentő pasztával az ínyemen, felhúzott térdekkel ülök a székebben, és még mindig zúg a fejem Nessthor ütlegeitől. Próbálok felidézni a megtapasztalt szimpátiát útitársam iránt, de ahányszor a saját székébe szíjazva, egyenletes szusszanásokkal szundikáló fiatalemberre pillantok, a felém fordított nyunyókájának pislogásmentes, sötét tekintete felidézi a rettenetemet. Szinte hallok a fejemben a Nessthor jobbegyenesei után felém sziszegett fenyegetését.

– Ilyet soha többé ne engedj meg magadnak, te neptunuszi ködtróll hónaljából szabadult, rothadó csíra! Most – húzta ki magát – aludni térek. És ha a legkisebb bajt is okozod az alatt a röpke öt óra alatt, akkor addig fogok keresni galaxisokon innen és túl, amíg meg nem találok Apage élő, hatalmas és vérszomjas változatát, és megzabáltatlak velem!

– Nem létezik ilyen állat – motyogtam akkor még vérző orral magam elé. – Ha pedig létezne, akkor is, mekkora a valószínűsége, hogy megtalálnád?

Még a Nessthor mackója kiváltotta félelmetől is hevesebb rossz érzés kerít hatalmába, ha arra gondolok, milyen higgadt magabiztossággal beszélt hozzám útitársam, mielőtt aludni tért.

– Ismersz, Trony – mondta lassan, látszólag hanyag nemtörődőséggel, miközben mentálhálója alvásprogramját finomhangolta –, a végtelenségig elszánt, intelligens és gonosz multidimenziális kutató vagyok. Nagyon jól tudod, hogy a céljaim nem pusztá lehetőségek, hanem az eljövendő idők tényei. Komolyan – nézett mélyen a szemembe –, az eddig tapasztaltak után azt feltehezed, hogy számomra van lehetetlen?

A Macskéta belsejének csendjében jól hallatszott a torkom kattanása, ahogy félelmemben nyeltem egyet. Nessthor elmosolyodott, majd ép szemével kacsintott felém.

– Na, ugye? Szóval... Jól viseld magad, amíg alszom! Jó éjszakát! És ne feledd – ölelte meg finoman mackóját, mire az mintha felém biccentett volna –, Apage figyel téged!

Slíž Róbert alkotása

novella

DOLGOS KEZEK

Abban a falucskában, ahol születtem, sosem voltak nemzetiségi kérdések, mindenki ruszinul beszélt, mindenki egy templomba járt. Tudtuk, hogy voltak itt csehek, magyarok, aztán szovjetek lettünk, most ukránok vagyunk. Nem változtatott semmi az életünkön. A tavasz későn jött, a tél túl hamar, a földeket meg kellett munkálni. Jaj, mennyire szerettem a brinzát előásni az erdőben, favágás közben! Minden másnap jártunk a tatával fát vágni. Az áramot hamar bevezették a faluba, de gáz vagy vezetékes víz a közelbe sem volt. Mondjuk, nem is hiányzott. Az asszonyok kimosták a kis dolgokat kézzel, sokaknak lett mosógépük, a nagy szőnyegeteket, faliszőnyegeteket lehordtuk a patakra mosni. Néha a férfiakkal összebeszéltünk, és elmentünk kőművesmunkára, Oroszországba. Hoztunk egy kis pénzt, a többi meg kialakult. Az állatok hússal, tejjel, tojással, szőrmével elláttak, s a kertben is megtermett, ami kellett. Nem sok, de elég. Amíg az ember két kézzel bírja, nincs baj.

Aztán kétezer-tizenegyben minden megváltozott. A fővárosban az emberek ölni kezdték egymást, semmi nem volt elég nekik. A népet egy-

re jobban tüzelték. Minket ez nem érintett, de a szomszéd mondta, hogy jó pénzt adnak, ha megyünk tüntetni Kijevbe. Így elindultunk egy kisbuszszal, hogy megnézzük. Majd húsz órát utaztunk, amire elértük Kijev szélét, ott regisztráltak minket, és elvittek a főtérre. Mondtuk, hogy nem sokáig maradunk, csak kíváncsiak voltunk. Volt ott egy ember, Vologya, olyan szószóló volt, irányítgatta a csapatokat, hogy ki hová álljon, hol lehet enni, inni, aludni. Aztán hideg lett, esett a jeges eső, úgyhogy felvettük a pénzt és hazajöttünk.

Jöttek az ünnepek, és a rossz hírek, végül a következő év elején megkaptam a behívómat. Én még szovjet katonának voltam, most ukrán katonának álltam. Azt mondták, hogy nem lesz semmi gond, nem visznek a nagy harcok közelébe. A katonatársak az ország minden részéről jöttek. Ki így beszélt, ki úgy, de az orosz volt az egységes nyelv, azt mindenki megértette, bár ez még furcsábbá tette az oroszokkal való küzdelmet. De harcoltunk, mert az volt a parancs. Nem volt rendes felszerelésünk. Én abban a sportcipőben mentem a frontra, amiben elindultam

otthonról. Ígérték, hogy lesz minden, de örültünk, hogy tudtunk enni. Sokszor eszembe jutottak az otthoni hegyek, a csodálatos fenyves, a kályha pattogó tüze. Esténként, ha bevodkáztunk a fiúkkal, és csend volt, elővettem a gitárt és énekelgettünk a szerelemről és a harcokról. Talán a félelmünket tudtuk kiénekelni, már nem is tudom, de nagyon féltünk, és olykor dühösesek voltunk. Egész életemben békés ember voltam, anyám is mindig úgy beszélt rólam: „Gyimocska, a jó fiam.” Azt reméltem, hogy az én fiam is nyugodt, csendes ember lesz, és békés jövőt akartam neki. A kis Gyima nem is értette, mi történik körülötte, egyszer csak eltűntem, és csak szkájpon láttuk egymást, aztán úgy sem. Kétezer-tizenöt márciusa pokol volt, és én abban a pokolban égtem. Az egyik bombázás után ájultan vittek a legközelebbi katonakórházba. Az agyrázkódás, bordatörés meg sem kottyant volna, korábban is megesett, de akkor, a pokolban maradt mindkét kezem. Az elnök személyesen tüntetett ki, majd leszereltek véglegesen, és hazavitték a Kárpátok ölelő karjaiba. Azt hittem, hogy minden helyrejön. Az asszony és anyám mindent

elkövetett, hogy nekem jó legyen, még a kicsi Gyimocska is próbált vigasztalni. Eleinte naponta látogattak a szomszédok, a cimborák, aztán lassan elkoptak mellőlem. És én sem igényeltem a társaságukat. Megtanultam a csonka csuklóimmal inni, másra nem is voltak jók. Az ujjaim, a tenyerem nélkül semmi hasznomat nem vette a család. De megszoktam, és megszokta mindenki. Szép pénzt fizetett az állam, és kiemelt nyugdíjat kaptam. A fiam és az egész család mindenféle kedvezményekben részesült, utazhattunk ingyen, és a kezeléseikért sem kellett fizetnem. Közben született egy kislányom, Ruszlána, ő bearanyozta az egész család életét, de én csak arra gondoltam, hogy a háború túl sokáig húzódik, és a gyermekeim nem is tudják még, milyen a béke.

Az évek teltek, a gyerekek nőttek, és én egyre több dolgot meg tudtam oldani a kézfejem nélkül is. A faluból sorra mentek a fiúk a frontra, néhányan oda is veszték, mások elszöktek a szolgálat elől. Ha én is elszöktek volna, most nem lennék nyomorék, de akkor ez túnt jó döntésnek. Egyik nap szegény anyám ordított a kapu előtt egy katonával és

Lőrincz P. Gabriella

egy rendőrrel. Mezítláb ugrottam ki a fotelból, el sem tudtam képzelni, mi történt. Behívót hoztak. Nekem. Elsírtam magam, és felemeltem a két csonka kezemet. A rendőr elfordult, a katona szemé könnybe lábadt, ő is megjárta a frontot, nem értette, miként kerültem a listára. Azt mondták, hogy mindenképp be kell mennem a hadkiegészítő parancsnokságra, hogy újra megvizsgáljanak. Az futott át a fejemben, mit gondolhatnak, kinőtt a két kezem? Minden orvosi papírom náluk van. Erre anyám átkozódni kezdett, és a szomszédok is az utcára tódultak. A katona és a rendőr próbált szabadkozni, hogy csak parancsot teljesítenek, de a falusiak haragját ez nem csillapította. Jöttek az árvák, az özvegyek, a fiaikat gyászoló anyák és apák. Végül vasvillával kergették el őket. A behívóval együtt ugrottak be az autójukba, amit a falusiak kővel, és rögökkel dobáltak. Azóta a falunkba behívót személyesen senki nem hozott. Hallottam, hogy a polgármesterhez érkeznek a sorozást illető levelek, de nem adtunk több fiút a pokolra. Maradt ott elég élet, és maradtak ott lábak és kezek, az én két dolgos kezem is.

vers

Zsille Gábor

Szél

Gál Sándor emléke

Önálló kötetnyi
hosszúverset írtál
a szélről

amely végigsöpört
a huszadik századon
egy medencén egy hazán

elszakított néhány
országgrészt

széttépett néhány
tájegységet falut
családot népet közösséget

átszívított a megcsonkult
mezőkön hegyeken

lesöpört padlásokat
polcokat szíveket

derékba tört óriás fákat
sorsokat és gerinceket

hosszúverset írtál a szélről
amely nyolcvannégy év alatt
széttépett téged

csontodról lassan lecibálta
a húst az életet.

Tél végén

Bella István emléke

Arcod tizennyolc éve szétkenődött
egy kórházi párnán,
neved lehullt a jelenkor tablójáról,
emléktáblád betűiről lekopik az arany,
sírköved megrepeszti a farkasréti csend –

s most az ablakod alatt, tél végén
hallgatom, megint recseg az ég,
a holdmaszat csizmákon kenődik szét,

és visszhangzik bennem a szavad:
„Nincsen harmincyolc négysoros,
hanem csak egy van, mindig az egy,
amely éppen formálódik,
azt kell a legszebbre faragnunk.”

Slíž Róbert alkotása

múltidéző

AKI MEGMARADT A FALU KÖLTŐJÉNEK

Juhász Dósa János

Manapság nem sokat hallani Gyurcsó István nevét. Holott volt idő, több évtized, amikor nem volt olyan szlovákiai magyar falu, ahol ne ismerték volna őt személyesen. A Csevadok alkalmazottjaként járta az országot, s ha már járta, meg is örökölte a tájat és az ott élő embereket, versben és prózában egyaránt. 40 éve halott, s nagyon nincs, aki élesztgesse az emlékét.

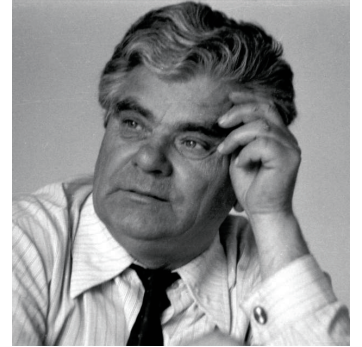
„Azért szerették az emberek, mert ő is szerette őket. Barátkozó, őszinte volt, nem ismerte, nem szerette a pózt, a mesterkéltséget. Derűsen tekintett a világba akkor is, ha kétségek szorongatták, ha buktatók kerültek útjába” – írta róla nekrológiájában a pályatárs, Dénes György. Akivel gyakorlatilag egyszerre indultak, s ugyanazo-

kon a költészeti gyerekbetegségeken estek át, de mindketten sikeresen átvészelték a sematizmus kikerülhetetlen korszakát. Ráadásul az 1915-ben született Gyurcsó saját bőrén élte át a csehországi deportálásokat is, s amikor hazakeveredett, nem érzett túl nagy kedvet a sematikus irodalom építgetéséhez. A szegénysorból érkezve mégis reményt és hitet adott számára, s főleg ígért, az új korszak, így első verseskötetei (*Anyám mosolyog, Termő időben*) még erősen magukon viselik a korhangulatot. Faluról indult, s megmarad a falu költőjének, ahogy kortársa, Csontos Vilmos is. Mindketten a felvidéki népi költészetet képviselik, s ahogy Turczel Lajos szellemsen megállapítja, Gyurcsó a verses tényirodalom képviselő-

je lesz, egyfajta költőriporter. Évtizedekig a Csevadok Központi Bizottságának instruktoraként, szaktanácsadójaként járta a Felvidéket, így ő lett a szlovákiai magyarság Pistája, Pista bácsija, aki szó szerint mindenkit név szerint ismerte. Ahogy őt is mindenki ismerte, s nem túl bonyolult, az egyszerű emberekhez szóló, mindig őszinte költészetét – amely azért nagyon távol áll a fűzfa-poéták mindent s mindenkit megverselő naiv soraitól – hálás szeretettel fogadták. Szé a költészet az idő múltával egyre elmélyültebb, s egyre gondterheltebb lett: aggodás az anyanyelvért, egy halódó közösségért, félelem az elidegenedéstől, a már akkor megjelenő emberi közönytől.

Illyés Gyula írta akkoriban róla, biztos benne, hogy lega-

lább 15-20 versét megőrzi majd az idő. Nos, erre nem mernék mérget venni, de ebben nem Gyurcsó a hibás elsősorban, hanem mindazok az okok, amelyeket ő már akkor a tollára vett. Időskori költészete egyre többet foglalkozott az elmúlással, s ugyan még ő állította össze a *Mélység és magasság* című kötetét, de annak megjelenését már nem élte meg. Ne feledjük nivós riportjait, irodalmi, néprajzi és színházi tárgyú írásait, ahogy a még 1961-ben megjelent, s ma már felbecsülhetetlen értékű felvidéki úti naplóját (*Hegyeken-völgyeken*) sem! Egy kötetel (*Csigahátón*) a gyerekeket is megajándékozta. A „regionalizmus poétáját” legalább a szülőföldje nem feledte, ő kapott először a szlovákiai magyar írók közül köz-

Gyurcsó István

téri szobrot Garamkövesden, ahol 1995 óta minden tavasszal emléknapot is tartanak a tiszteletére. A róla elnevezett alapítvány 1995-ben még egy vékonyka kötetel tiszteletgel az emléke előtt, de ennyi. Gyurcsó István pedig odaátról szurkol azért, hogy az unokák legalább ezeket az általam leírt sorokat megértésék.

Gyurcsó István

Az unokák megszületnek...

Az unokák megszületnek.
Az unokák sírnak,
az unokák jární tanulnak,
az unokák beszélni tanulnak...
Az unokák, amikor jeles ünnepeken
körben állnak a nagyszülők
udvarán –
nem értik egymást.
Az unokák a nagyszülőket sem értik.
„Gyöngyöm, virágom!”
Az unokák nem értik,
mi az a „gyöngyöm” s
mi az a „virágom”.
Az unokák más nyelvű tájról jöttek
a nagyszülők udvarába,
ahol apjuk vagy anyjuk
tanulta az anyanyelv
varázsigéit.
Az unokák karikában állnak
a nagyszülők udvarán.
A nagyszülők sírnak!
A nagyszülők mosolyognak,
a nagyszülők madártejet főznek,
s a nagyszülők beszélni tanulnak
az unokák nyelvén,
hogy megértsék egymást.
A nagyszülők szíve kerek alma,
beleharaphatnak a más nyelvű
unokák.
A nagyszülők szíve tiszta szoba,
ahol leülhetnek a más nyelvű
unokák.
De egyszer elfogynak a nagyszülők:
elfogy a kerek alma,
kihűlnek a tiszta szobák.
Az unokák nem tanulják meg a
varázsigéket,
és elfelejtik a világot.

Búcsúzkodás

Elmaradnak a topolyák
mögöttem, már csak a Szkalát
látja szemem, a nagy hegyet,
ő még utánam integet.
Szeress és hívj vissza örök
szerelemmel, én megjövök.
Hívj vissza, küszködő falum,
s várj, ha belépek a kapun.
Visz a vonat, csak integess:
hú leszek, te is emlegess,
Emlegessen a szél, a kő,
s néha-néha majd az idő.

Zöldből pirosba

Legtovább hú a cserfa lombja,
érik zöldből veres-pirosba,
őszi dérral sem hull az ágról,
így vall hűségés önmagáról.

Hozzad én mindig hú maradtam,
csókod én soha nem tagadtam,

ha kérdeztek, én így feleltem:
cserfaág-szíved megszerettem.

Cserfaág voltál, lombod voltam,
vagyok érett, veres-pirosban,
ki már csak arra vár, hogy a dér
számon kérje tőle, mennyit ér.

Krédó

Kövek között útifű voltam:
magam sebet nem gyógyítottam.
Kinek lába rajtam taposott,
vérem arra gyógyulást hozott.
Más nedveim rég elszáradtak,
pedig egykor patakokban folytak.
Csermely-életem is elvegyült:
óceán vizével egyesült.
Ha keres valaki, nem talál.
Egyedül a jókedvű halál,
ő fog karon, vígan dalolva –
ne halljam, ha csontom ropogna.
Bevégezve útifű sorsom,
nincs nedvem, mi gyógyulást hozzon.

Slíž Róbert alkotása

zenqóré

ARANYHAL

Volt egy ágrólszakadt legény, Naplopó, aki egész nap egyebet se csinált, csak a hasát sütötte a nappal. Unalmában a percekét számolgatta, megvan-e mind. Hogy mennyinek kéne lenni, maga se tudta, pedig ő lopta a napot, ami végül is percekből áll.

Egy dolgot szeretett Naplopó a henyélésen kívül, horgászni. Kiment a tengerhez, bedobta a horgot a vízbe, amelyen egy jó kövér kukac mocorgott. Szelíd volt a tenger, egyetlen végtelen sima víztükör, amelyben kedvtelve nézegeti magát a nap. Ült, ült Naplopó mozdulatlanul a parton, nem tudott betelni a tenger látványával, mígnem elálmósodott, és el is szundított.

Arra eszmélt, hogy mocsan az úszó. Kapás van, gondolta, és hirtelen kirántotta a horgot, amelyen a kisujjánál nem nagyobb halacska vergődött. Aranyhal volt. Könyörögve így szólt, dobjál vissza engem, jött helyébe jót várj, teljesítem egy kívánságodat. Hogyhogy egy kívánságomat, kérdezte felháborodva Naplopó, hát nem három kívánságomat teljesítet? Ahogy az a mesékben szokás. A halacska – tizennégy karátos aranyhal lehetett –, csak úgy ragyogott a napsütésben. Szomorúan hallgatott, majd kisvártatva annyit mondott, mondd a kívánságodat, és én teljesítem. No, jó, azt kívánom, hogy változzál szépséges királylánnyá, legyen gyönyörű palotád és hatalmas birodalmad, amelynek én legyek az uralkodója. Szinte még ki se mondta ezt, az aranyhal gyönyörű királylánnyá, Naplopó pedig aranyhallá változott. Fogta a királylány az aranyhalat, és

kérés nélkül visszadobta a tengerbe. Itt aztán lustálkodhatsz kedvedre az idők végezetéig.

A királylány hazament a palotájába, és ott élt, míg férjhez nem ment egy jóra való dolgos emberhez, akinek a felmenői nem királyi családból valók voltak, de még csak nem is nemesek. Ám ez Borókát, mert így hívták a királylányt, hidegen hagyta. Ő maga királynő léte is sokat dolgozott, nem szerette a semmittevést. Két finom kezeckéjét nem piperézésre használta, gyönyörű virágoskertjét és konyhakertjét művelte nagy élvezettel. Senkinek nem voltak az országban olyan szép rózsái, mint neki. Nagyfejű káposztáinak Üveghegyen innen és túl sem akadt párja. Sárgarépáit ökörfogattal kellett kihúzni, akkorára nőttek. Göndör szőrű, kunkori farkú malacokat nevelt. Volt egy mindentudó kis nyula is, az megjósolta az időt a farkával. Ha farka lefelé nézett, rossz idő jött, ha fölfelé, mint a zászlórúd, akkor jó idő következett. Sohasem tévedett. nagy becsben is állt a királyi udvarban. A királynő két gyermeke, Báborka és Bence elkényeztetették. Mert el ne felejtsem mondani, a királynőnek közben két szép gyermeke született. Év múltán év után, mert az évek bizony még a mesében is múlnak (igaz, lassabban és kevésbé fájdalmasan, mint a valóságban), amikor egyszer a királynőnek eszébe jutott a tengerbe visszadobott aranyhal.

Vajon mi lehet vele?

Bence fiával, aki nagyon szeretett horgászni, kiment a tengerhez, amely valahogy most úgy viselkedett, mint az eb, amikor lerázza magáról a

Király Anikó illusztrációja

vizet. Mintha meg akarna szabadulni valamitől. Vajon egy tenger, egy Óperenciás-tenger mitől akarhat megszabadulni? Bence, csak úgy, mintha jobb híján tenné, bedobta a horgot a vízbe. Az úszó azonnal jelzett. A horg végén a kis aranyhal vergődött, a királynő azonnal fölismerte. Nos, mi a kívánságod, halacska? Visszadobjunk, vagy Naplopó szeretnél lenni inkább? Inkább az utóbbi, mondta a halacska, mindig csak ez a víz, kissé unalmas, a napot is csak összetörve látom. Kívánságod parancs, mondta a királynő, és Naplopó máris ott állt előttük teljes nagyságában és régi lustaságában.

A tengerpartól a palotába mentek. Naplopó a száját is eltátotta a csodálkozástól. Ez az a palota, amit kívántál tőlem, mondta a királynő. Ühüm, bólogatott Naplopó. Csakhogy ő nem egészen így gondolta.

Maradhatott, lophatta a napot a gyönyörű palotában, ilyen remek helyen még úgy se lopta. Amikor először megpillantotta Báborkát, olyan szerelmes lett belé, mint ide Lacháza. Se éjjele, se nappala nem volt azontúl. A szerelem férgé emésztette, a reménytelen szerelemé. Megkérte a lány kezét a királynőtől. Ilyen vakmerő volt az ebadta.

Ilyen mihaszna, lusta emberhez nem adhatom, mondta a királynő. Kérj tőlem bármit, megteszem, csak a lányom kezét ne. De Báborka kedvéért, aki érthetetlen módon hajlandóságot mutatott Naplopó iránt; mégis engedett. Mert meg kell hagyni, igen jóvágású legény volt Naplopó, megakadt rajta a lányok szeme. Egyetlen dolgot kérek tőled, mondta a királynő. Elromlott a kincstár ajtajának a zárja, azt kell megjavítanod.

Ügyetlen volt Naplopó, se-hogy se boldogult a zárral, már hogy boldogult volna, amikor még a legügyesebb királyi lakatosokon is kifogott. De nagy volt a szerelem, nagy az elhatározás és az igyekezet. Addig nem nyugodott, amíg helyére nem kattant a zár, és ki nem nyílt a kincstár ajtaja. Meg a királynő szíve.

Lett nagy boldogság, az esküvőt akkorra tűzték ki, amikor a nyuszi farka jó időt jelzett. Kapott is akkora sárgarépát, hogy a gyermekei még most is azt eszik boldogan, ha azóta meg nem haltak. Naplopó pedig a királyi udvar megbecsült lakatosává lett, aranykezü mester, ha elromlott egy zár, vagy egy mindentjáró malmocska, hozzá fordultak, hogy megjavítsa. Naplopóból Mester lett, mindenki így hívta. Boróka nagyon büszke volt rá.

A FA ÉS A GALAMB

Felhők borították az eget, vészjóslóan vöröses lett az ég alja a lenyugvó naptól. Amikor a szél megérkezett, hatalmas erejével mindent megtépázott, ami az útjába került. Körbetáncolta az erdőt, belekapaszkodott a fák lombjaiba, majd rohant tovább eszeveszetten. Mint egy rakoncátlan kisgyerek, tördelte az ágakat, törzseket hasított ketté. A fák keserves sóhajjal adták meg magukat a hatalmas erőnek. Egymás után zuhantak a földre, még egy utolsó intve a többieknek búcsúzóként.

Miután a vihar kitombolta magát, óriási pusztítást hagyott maga után. Egyetlen fa élte túl

csak a természeti csapást, a többi élettelenül hevert szanaszét. Már nem küzdöttek az életükért, csendesen beletörődtek szomorú sorsukba. A gaz lassan mindent ellepett, a szép erdőnek nyoma sem maradt. Nem volt ereje újraéledni, szépsége a múltba veszett.

Az egyetlen fácska magányosan állt hónapokig, egyedül küzdött meg minden megpróbáltatással. Csendesen siratta el barátait. Szomorúságában lassan lehullajtotta leveleit, már nem bízott a szebb jövőben. Magába roskadva sírdogált, amikor egy galamb fészket rakott gyér koronájában. Szóba elegyedtek, először csak

ismerkedtek, később szoros barátságot kötöttek. A fa sokat mesélt a régi erdőről, az emberekről, szenvedésről, háborúról, a rombolásról és a lemondások sorozatáról. A galamb szerette volna megvigasztalni, de rájött, neki egyedül ez nem fog menni. Segítségre volt szüksége. Elment, hogy találjon valakit, aki segít neki helyrehozni a számára oly kedves helyét.

A galamb kérésére egy lány kereste meg a tisztást. Szépen körbejárta a terepet, majd odaballagott a fához, és szorosan magához ölelte. Meghallotta zokogását, vele együtt szomorodott. Elhatározta, újerdőt

telepít a régi helyett. Amikor visszatért, facsemetéket hozott magával, és kiültette őket a fa köré. Nap nap után kitarító munkával keltette új életre a halott területet. Nem csak a fácskák száma gyarapodott a tisztáson, egyre több segítő kéz csatlakozott hozzá, hogy rendbe rakja a valamikori erdő helyét.

Az öreg fa fészében egy kis galamb látta meg a napvilágot. Amikor fehér tollai kinőttek, elszállt a nagyvilágba. Szelíden mesélt mindenkinek a szép zöld világról. Beszélt fűről, fáról, tiszta patakokról, madárcsicsergésről, rovarokról, a virágokról, amelyek

megszépítették a tájat. Hangja magával ragadta az embereket. Mind többen hallgatták a történeteit a fáról, a lányról, és arról, ahogy újraélesztették az anyatermészetet. Békét hirdetett az ember és a természet között. A hallottak alapján a nép már nem elégedett meg a betonrengeteggel. Újrakeresték a vadvilág szépségeit.

– Ami szép, azt meg kell becsülni – hirdette a hófehér madár. A megváltozott hozzáállással, a megértéssel újra visszatértek az emberek az anyatermészethez. Egy szebb, új világot teremtettek.

Így hozta el a fehér galamb újra a békét a zöldövezetre.

Darázs Balogh Katalin

iránytű – fiatal írók rovata

A CIRKUSZ

A füttyszóra a függönyök közé lépett: selymek és finom kemék közé, amik a testre burkolóznak, megfojtják a bőrt, és mélyre akarják húzni az embert egy olyan házba, ami a sajátja, de mégsem ismeri egyetlen szobáját sem. Ez néha sikerül is, ha valaki igazán maradni akar, vagy elég gyenge ahhoz, hogy tudatát rabul ejtsék. Ezúttal ez nem így esett. Ajtók csattantak, kiáltások vágják át a finom levegőt, és nem volt mit tenni, ki kellett lépni, tovább előre a füst és bűz közé, maga mögött hagyva a cirógató simításokat, a puha tagadást, ami álom határán kínozza az embert, amikor már érzi a remegést, ami saját vára falain fut végig. Két világ moráját hallja egyszerre, s ahogy ezen kettő egyre inkább más-más markába szorul, úgy köszönt be lassú pislogás közepette a valóság.

Döccenők sorára eszmélt fel teljesen, a kocsi rázkódása összekoccantotta a fogait és más testekhez préselte a sajátját. Tekeregve próbált kikecmeregni a karok és lábak rengetegéből, sorra szabadítva ki végtagjait. Először csak egyik karját csavarta ki saját teste alól, és emelte fel, majd a másikat, a feje feletti deszkaperemekbe mélyesztette a körmeit, és ülő pozícióba húzta magát. A cirkusz hullaszállítója – ahogy a túlzó nyelvek csúfolták, nem is tévedve olyan nagyot – tömve volt emberekkel, tikkadt ajkukat szétnyitva heverték egymás karjai között és alatt. Testek temettek el más testeket, de néhány fekete torony is kibontakozott a félhomályban, ezek voltak azok, akiknek tényleg csak egy talpalatnyi hely jutott. A levegő füledt volt, fáradtságtól kínzott tagokkal, mint éhezők próbáltak az ajtón vágott, ablaknak nevezett lyukhoz férközni, de alighogy elkínzott nyögések közepette a friss levegő felé nyúltak, úgy, mind magatehetetlenül puffant vissza oda, ahonnan a vágy húzta fel, csak azért, hogy ismét visszarendedje a porba. Az aprócska rés az életet jelentette, és még a leggyengébbek is úgy fordultak felé, ahogy napraforgók követik a napot. Mindenki ismert itt mindenkit, mégsem beszélt senki, talán részben azért, mert nem pocsékolhattak ilyen köznap dolgokra egyetlen korty levegőt sem, de úgy gondolta, hogy inkább a változás készítette őket erre a némaságra. A változás, ami minden alkalommal rátelepedett az emberekre, amikor az ajtó bezárult. Összeszűkült a világ: túlélésé vált egy olyan közegben, ahol

nem lehet küzdeni az életért, csak reménykedni, hogy neked több jut, mint másnak. Így a torokhangok, amelyek a lakat kattánásával felszakadtak, nem folytatódta, vagy hangzottak fel ismét, ahogy az alkony intő ujjával megjelölte a helyet. Így az emberek nem beszéltek, mert nem voltak már barátok, vagy ismerősök, de még csak munkatársak sem, egymás tolvajai lettek, levegőt loptak, perceket, életet, és itt nem adatott annyi, hogy bárki is osztozkodásra adja a fejét, hát mindenki maga lett és az istene, mert imákra a szomszáról szélén is futja.

Ahogy feljebb kúszott, sarkaival támasztotta ki a testét, hogy fejét a tömeg fölé emelhesse, verejtékcseppek csordultak végig a homlokán, haja csomókban az arcához tapadt, de nem volt szabad keze, amivel elsimíthatta volna, így csak nyelte a levegőt, amiről úgy gondolta, minél magasabbra nyújtózik annál édesebb. Ahogy ágaskodott, úgy mocorgott alatta egyetlen masszaként a tömeg, bekúszva minden négyzetcentire, ami körülötte felszabadult. Ellepték a testek, kezek fonódtak rá, húzták, tolták, szagatták úgy, ahogy kedvük tartotta, s ő némán tűrte, hogy ellepjék, és ne legyen már fény, csak a tompa zizegés, ahogy bőr súrlódik bőrrel, köröm karmolja a fát.

A függönyök mögött is mindig csak a cirkusz várta, egy bágyadtabb, kiüresedett valója, ahol nem zsong az élet, ahová nem férkőzik be semmi mérgező. A kezeivel tolt szét maga előtt az anyagot, hátrapillantott, mintha sejtene mögötte a kocsit, a fullasztó valóságával, de már nem látott semmit, csak hullámzó selymeket, amik megvédik, és ha szerencséje van, soha nem engedik vissza. Kilépett a porond puha homokjára, és a szemcsék közé fúrta lábujjait. Gondolatfoszlányaiban homokszemmé vált, elnyomott porszemé önmaga milliárdnyi mása között egy kocsi padlóján, egy élet színterén. Meggyűrődött a homloka, tovább ment. Megszokásból és némi lappangó félelemből benézett a különböző öltözőket, rejtett termeket fedő függönyök mögé, amik alagútként kötötték össze az egész cirkuszt. Benyitott a kocsikba, négykézlábra ereszkedett, és alájuk is bekukkantott. Néptelen.

Felkereste saját lakókocsiját, ami otthon egy ugyanolyan zsúfolt emberkavalkád volt, mint ahonnan most menekülésre kényszerült, de itt tényleg

az övé volt, s habár bármelyik nagyobb kényelmet nyújtó kocsit kisajátíthatta volna, valahogy nem tűnt ildomosnak betolakodni mások tereibe, még ha csak álmaiban teszi is. Függönyöket rángatott szét, megmozgatva és porral hintve be a szoba dohos levegőjét, majd a hajába és arcára szitáló koszharmat közepette a középső fésülködőasztal tükréhez telepedett. Meggázította a zöld és a lila masnit is, ami két copfban tartotta a haját, púdert és pirostót tett fel, mintha csak előadásra készülne, s végül, elbíbélődve egy vörös rúzzsal, szívet festett az ajkára. Mesterkéltnél mozdulattal helyére igazította a rúzzst, derekát kihúzta, lábait összezárta, kezeit finom libbenéssel az ülőke bársonyára fektette volna, de tagjai megdermedtek, és természetellenes merevséggel lebegtek a párna fölött. Szeme már a mozdulatsor elején lezárult, elevevényéről egyedül néha megremegő szempillái árulkodtak.

S kezdődik minden előlről: felébred, körbejárja a cirkuszt, benéz a kocsikba és alájuk, függönyök és rejtett csapóajtók mögé merészkedik, tapogatózik a sötétben, és rájön: magányos. Keserű gombóként nyeli le a felismerést. Barangol a cirkusz főterén, letaglózza az élet hiánya. Meztláb van, zavarja, ahogy a por betolakodik a lábujjak közötti részbe. A kocsijába megy, de nem talál cipőt, feltúrja a furcsa fiókokat, a színes faládákba is egytől egyig bekukkant, de hiába, úgy tűnik, magány mellett koszos lábára kárhóztatott. Újra felkerekedik, ezúttal időt hagy mindennek, amire séta közben ráakad.

Sétál a kocsik között, hiányolja a fahéj illatát, de nem emlékszik, minek vagy kinek kellene fahéj illatúnak lennie. Felismeri a lakókocsikat, de nem emlékszik, kik laktak bennük. Nézi a holmijukat, minden kicsit ismerős, és semmi sem az. Elmélázik három öltözőasztalka felett, a középsőről felkap egy rúzzst, és megerősíti kicsit a szívet a száján. Reméli, a tulajdonosa nem bánja, hogy kölcsönvette vagy ellopta, gondolja, miközben nadrágja zsebébe mélyeszi a téglét. Tovább megy, át egy másik kocsiba, ahol játékokat tárolnak: plüssöket, babákat és furcsa, szemétből összefabrikált nyulakat. Ismerős a tapintásuk, ahogy a por, ami a bundájukba itta be magát. Kínozza a tudatlanság, erősen koncentrálnál, hátha felidézheti, hol látta már ezeket a tárgyakat, de nem em-

Slíz Róbert alkotása

lékszik egyetlen arcra sem. Azt sem tudja, ismer-e egyáltalán más arcokat. Néhány kocsin épphogy végigszalad, van, ahova csak benyit, és ijedten vissza is csapja az ajtót, bár nem tudja, mitől fél, az az érzése, az ajtófélfá egy olyan határt jelöl, amit nem szívesen feszeget. Növényekkel felfuttatott, korhadt járművekben cövekel le, a földbe markol, és nézi, ahogy a kosz a körme alá ragad, végigsimít néhány levélen, kitép pár megbarnultat. Egy másik kocsi kilincsenek kéz alakja van: hívogatóan kinyúl felé, mintha csak tánra kérné. Nem tudja megmagyarázni, miért, de nincs kedve táncolni. Áll ott dermedten, nézi a kocsit, ami kerek helyett vastag fekete téglakon támaszkodik, végül meghátrál, először apró lépésekkel, mint akit meglep saját gyávasága, majd gyorsabban, határozottabban, mint aki betörődött már, és hajlandó együtt élni a nyugtalansággal. A következő napokban keresi ezt a kocsit, de nem találja, bármerre is tér el, bármilyen térképet is állít fel a fejében azzal az elhatározással, hogy beront az ajtón, nem lel rá többé. Ekkor jön rá arra, hogy a cirkusz változik, és megingathatatlanul hisz ebben, mert talán soha nem érti meg, hogyan is működik ő és a cirkusz igazából.

Estéknél lámpások vezetnek, mert itt is váltják egymást a nappalok és éjszakák, habár ő sohasem éhes vagy szomjas, és eszébe sem jut, hogy álmorra hajtsa a fejét, mégis, vannak olyan megfoghatatlan alapok, amiket haszontalanságuk ellenére is nehéz kimozdítani a helyükről, s mégsem érzi, hogy elmulaszt valami létfontosságút, csak sétál ugyanazon a

mezsgyén újra és újra, mégis mindig másmilyennek látja. Más alakot vesznek fel az utak, összeszűkülnek és kiszélesednek a kanyarok, formálódnak, és folyamatos változásban vannak a kocsik. Minden mással a tükrök is változnak, amikbe véletlen vagy szándékosan belepillant: más frizurát, más ruhát, néha más vonásokat fednek fel. Éppen egy ilyen csorba, szélein pókhálószerűen megrepedt tükör előtt guggol, amikor felhangzik a zene. Ez az egyetlen és első zaj, amit nem ő, vagy a szél idéz elő egy-egy nyikorgó zsalu, kiszabadult ablaktábla mozgatásával. Elindul abba az irányba, amerre a zene forrását sejtí, e finoman csengő dallamét, amely idegenségével mintha megremegtetné az egész táborot.

A zenedobozt az éjjeliszekrény legbelsőbb sarkába száműzték. Látszik rajta, hogy évek óta senki sem vette kézbe, s az elmúlt évek portörlesei is elsiklottak fölötte a hanyag ujjak. Piros-fehér cirkuszi ponyvája beszürkült a kosztól, a peremén végigfutó szegély giccses aranyozása alól árulkodóan kandikál ki a szürke műanyag. A körhinta rúdjai is hasonló sorsra jutottak, de a csilingelő dallam ritmusára hullámzó lovakat és zebrákat sem kímélte az idő, minden mozdulatuk darabos és lehangelő, hátukon egy-egy apró artista lány különböző hajfonattal, más-más kifacsart pozícióban, mindannyiuk száján apró, vörös szívecske. Az ágyban fekvő lány a zenére ébred, pár pillanatig még visszanez a foszlányokra, amiket maga mögött hagy, de már csak egyetlen ép gondolat maradt vele: egy cirkuszról álmodott.

Hiányzik a könyvtárából egy regény, verseskötet, antológia vagy irodalmi kiadvány? Egy felvidéki szerző régebbi könyvét keresi? Forduljon hozzánk bizalommal, szívesen segítünk a könyv beszerzésében. Jelentkezzen a **helyorseg@liliumaurum.sk** címen!

Évfordulók

55 évvel ezelőtt (1969. 03. 28.) született **Z. Németh István** Simkó-, Talamon- és Forbáth-díjas költő, író, a felvidéki Előretölt Helyőrség egyik szerkesztője. 1993–1994-ben az Irodalmi Szemle, 1994-ben az AB-ART Kiadó, majd az Atelier folyóirat szerkesztője volt. Hosszú éveken keresztül a Szőrös Kő című irodalmi folyóirat, illetve a Szőrös Kő Online szerkesztőjeként is dolgozott. Eddig 32 önálló kötete jelent meg, a legutóbbi 2023-ban, *Éjszaka a szaunában* címmel.

40 évvel ezelőtt (1915. 01. 27. – 1984. 03. 16.) hunyt el **Gyurcsó István** költő, újságíró, közösség-szervező. Az 1950-es években fontos riportokat írt, versei egyebek közt a csehszlovákiai magyarság II. világháború utáni sorsát, léleklapát tükrözik. Halálát követően hamvai hazakerültek szülőfalujába, ahol 1995-től gondosan ápolják emlékét. A faluban mellszobrot állítottak neki, s minden évben Gyurcsó István-napot rendeznek. Dunaszerdahelyen Gyurcsó István Alapítvány működik.

340 évvel ezelőtt (1684. 03. 22. – 1749. 08. 29.) született **Bél Mátyás** történetíró, geográfus, Magyarország első rendszerbe foglalt leírásának elkészítője, a 18. század egyik legjelentősebb magyarországi tudós egyénisége. Szülőfalujában, Nagyócsán, Losoncon, Kálnón, Alsósztrégován, Besztercebányán, Pozsonyban nevelkedett, majd Németországban tanult. Életművét mind a magyar, mind a szlovák kultúra a magáénak vallja, s mindkettőre jelentős hatással volt.

Slíž Róbert alkotása

LAPSZÁMUNK SZERZŐI

Balázs F. Attila (1954) költő, Felsőnyárad
Botos Viktória (2005) író, Szatmárnémeti
Csáky Pál (1956) író, politikus, Pozsony
Darázs Balogh Katalin (1982) író, Tardoskedd
Durec Valéria (1964) író, Szógyén
Fecske Csaba (1948) költő, író, publicista, Arnót
Fiala Ilona (1956) író, Pozsony
Gyurcsó István (1915–1984) költő, publicista, Garamkövesd–Dunaszerdahely
Hau József (1952) animátor, illusztrátor, rajzfilmrendező, Kecskemét
Jóna Dávid (1968) költő, Biatorbágy
Juhász Dósa János (1969) újságíró, Balogfala
Juhász Eszter (1968) író, Tornalja
Juhász Kornélia (1990) költő, író, Komárom
Király Anikó (1993) író, illusztrátor, Feketenyék

Kovács Magda (1946) író, Tornalja
Lőrincz P. Gabriella (1982) költő, író, Szanda
Nagy Erika (1961) író, szerkesztő, Nyárasd
Póda Erzsébet (1965) újságíró, író, szerkesztő, Pódafa
Takács Éva (1993) író, Budapest
Tamási Orosz János (1953) író, szerkesztő, Budapest
Tózsér Árpád (1935) költő, író, művelődéstörténész, Pozsony
Vas Gyula (1952) publicista, Komárom
Z. Németh István (1969) költő, író, szerkesztő, Csicsó
Zsille Gábor (1972) költő, műfordító, Budapest
 *

Calipia Tocala (1958) romániai költő, író, drámaíró

Lapszámunkat a várhosszúréti **Slíž Róbert** harangöntőmester munkáival illusztráltuk.

rejtvény

GÁL SÁNDOR VERSEI NYOLC IRÁNYBAN

Rejtvényünkben Gál Sándor (1937–2021) költő, író, újságíró 48 versének címét rejtettük el nyolc irányban. A ki nem húzott betűk összeolvasva adják a megfejtést, a költő egy újabb versének címét. Beküldési cím: helyorseg@liliumaurum.sk, határidő: március 31. Februári rejtvényünk nyertese Varga Diana (Szete). Gratulálunk!

A HELYZET	HA AKAROM	MEGHAJOLVA
A KERT	HÁZ	MÉRSÉKELT
A MOST	HOMOKPART	ÉGŐV
A PART	HOSSZÚ A NAP	MI ÉLŐK
AHONNAN EL-	HUNYT PILLÁK	MINDIG
INDULTAM	MÖGŐTT	MIVÉGRE
AKÁCSOK	IDŐ	NÉHA
AKÁRA TULIPÁN	ILYENKOR	NÉLKÜLETEK
ÁLLVA	JÁTÉK	ODALENT
APÁM	KÉPEK A HALOTT	ÖRÖKSÉG
ARC NÉLKÜLI	UTCÁN	ŐSZ
SZOBROK	KÖD	PERC
ÁRNYAK	KŐLAPOK	RÉT
BÉKE	KÖTÁBLÁK NEMASÁGA	TÁJ
CSILLAGESŐ	LÁNC	TÉL
ENNYI	LÁZ	TÜZEK
FEJFA	LEFELÉ	VIRÁGOLTÁR
FOLYÓ		
GRAFIKA		

Készítette: Z. Németh István

A L A V L O J A H G E M T R E K A
 K R Á N Á P I L U T A R Á K A H G
 É O C N C R O K N E Y L I Y O G Á
 T L P N C F O L Y Ó S E N N Y I S
 R É E A É S K É T Á J R N O Ő D A
 A K R F L L I T P E Á A N D T N M
 P O C Á E Ő K L I T N D I A R I É
 A C Z N É L K Ü L E T E K L A M N
 N Á C T U T T O L A H A K E P É K
 A K I F A R G I Á I G Á E N K H Á
 Ú A H É N Á N T K L S E Z T O A L
 Z F S E R D S Ö M Ő L Z S Ő M A B
 S E S I U O D B Ő Ő L V O Ő O K Á
 S J V L M I V É G R E É A B H A T
 O F T A G É S K Ö R Ö B I P R R Ő
 H A H E L Y Z E T Ü Z E K M Á O K
 M É R S É K E L T É G Ö V E N M K

képregény

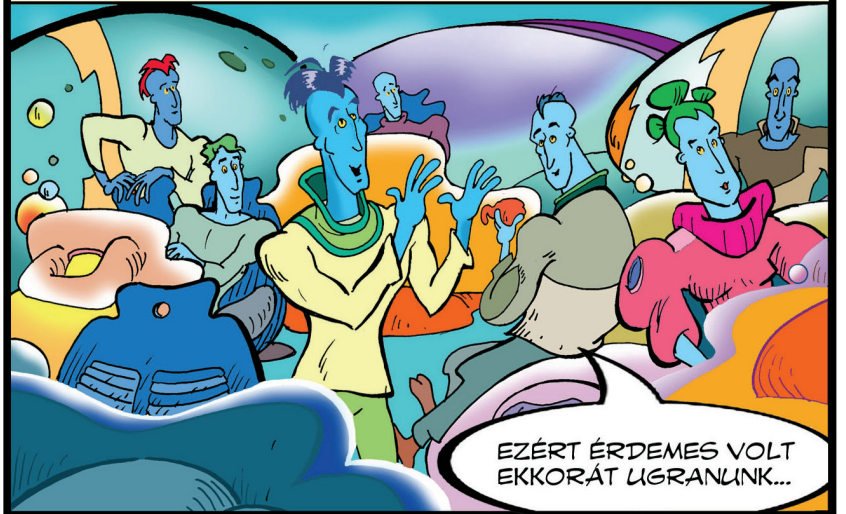
A COSINUS ALFA CSILLAGRENDSZERBŐL ÉRKEZETT ŰRHAJÓ PONTOSAN A TERVEZETT HELYEN ÉS IDŐBEN LÉPETT KI A HÍPERTÉRBŐL.

VILLÁMLÁTOGATÁS

Vas Gyula novellájából
írta: Z. Németh István
rajzolta: Hauli József

ŰTASAIT FINOM RUGÓK EMELTÉK KI A HÍBERNÁTOROKBÓL, ÉS MÁRIS RAJUK KAPCSOLODTAK A KÁVÉAUTOMATÁK. A KÖZPONTI KÉPERNYÓN MEGJELENT ŰTJUK CÉLJA: A SOL HARMADIK BOLYGÓJA.

EZÉRT ÉRDEMES VOLT EKKORÁT UGRANUNK...

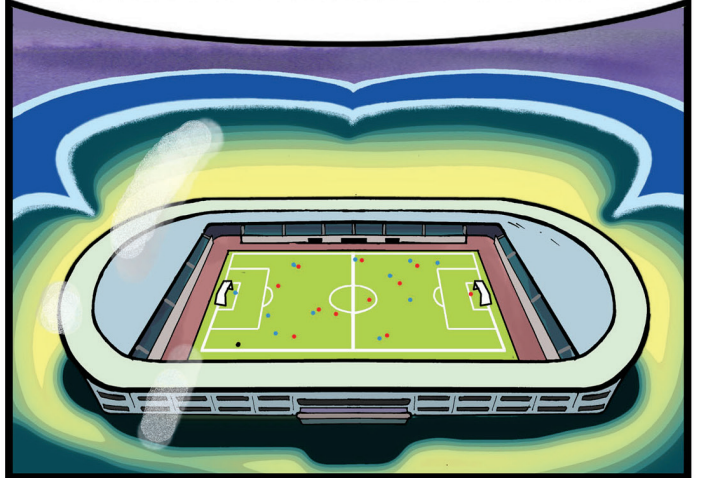

ÉRTELMESES ÉLETET JELEZNEK A MŰSZEREK. EGY MESTERSÉGES FÉNYFOLT KÖZEPÉN EGY RAGYOGÓ OVÁLIS OBJEKTUMOT LÁTOK. MENJÜNK HOZZÁ KÖZELEBB?

MIT LÁTSZ?

HUSZONKÉT BOLYGÓLAKÓT. A FELE KÉK, A MÁSIK FELE PÍROS ÖLTÖZÉKET VISEL. ÁLLANDÓ MOZGÁSBAN VANNAK EGY SZABÁLYOS FORMÁJÚ ZÖLD TERÜLETEN.

LÁTSZ MİNDEBBEN VALAMI RENDSZERT?

ŐRÜLTÉS, DE VAN BENNE RENDSZER. EGY GÖMBÖLYŰ TÁRGYAT KERGETNEK. A BIRTOKLÁSA NAGYON FONTOS SZÁMLUKRA. ÍGYEKEZNEK AZONOS ÖLTÖZÉKŰ TÁRSAIKHOZ TOVÁBBÍTANI, MÍG A MÁS SZÍNLÉK MINDENT MEGTESZNEK ENNEK MEGAKADÁLYOZÁSÁRA.

TEHÁT EZ VALAMIFÉLE HARC?

ALIGHANEM.

MOST PÉLDÁUL KÉT FIGURA BRUTÁLISAN ÖSSZECSAPOTT A TÁRGY MEGSZERZÉSÉÉRT. A KÉK MEZES ELTERÜLT. A PÍROSAK HEVESEN GESZTIKULÁLVA KÖRBEVESZIK A FEKETE RUHÁSÁT.

"KAPCSOLD BE A HANGÉRZÉKELŐKET!" - ADTA KÍ A PARANCSNOK AZ ŰTASÍTÁST.

K...VA ANYÁD!

K...VA ANYÁD!

A PARANCSNOK BEJÁTSZOTTA A SZÖVEGET A PÁNGALAKTIKUS GOOGLE-KERESŐ LEGUTÓBB FRISSÍTETT VÁLTOZATÁBA.

ALPÁRI SZÓKOMBINÁCIÓ, AMELY NEM SZÁRMAZHAT INTELLIGENS LÉNYEKTŐL!

ÚGY TŰNIK, KISSÉ KORÁN JÖTTÜNK. EZEK MÉG NEM ÁLLNAK OLYAN FEJLETTSÉGI SZINTEN, HOGY FELVEGYÜK VELÜK A KAPCSOLATOT. EZER ÉV MŰLVA VISSZAJÖVÜNK.